

1. Hantering av synpunkter från remiss och utställning

Förslaget till ny avfallsplan ställdes ut under perioden 13 juli–28 augusti 2020. Förslaget var utställt på Stockholm Vatten och Avfalls huvudkontor i Ulvsunda samt var tillgängligt via Stockholms stads anslagstavla på webben. Ett trettiotal yttranden inkom, varav de flesta från nämnder och bolag inom Stockholms stad. Överlag är de svarande positiva till innehållet i den nya avfallsplanen. Inget av yttrandena avstyrker planen.

Så gott som alla svarande uttrycker att avfallsplanen har en bra och tydlig struktur, och ser positivt på att specifika åtgärder och ansvariga anges. En tydligare koppling till stadens miljömål och miljöstyrande dokument så som miljöprogrammet och klimathandlingsplanen har efterfrågats av flera svarande. Den reviderade versionen av avfallsplanen har tagit hänsyn till detta.

Samtliga yttranden har gått igenom av Stockholm Vatten och Avfall. En sammanställning av de synpunkter som har föranlett ändringar i förslaget till ny avfallsplan eller har bedömts viktiga att redovisa av andra skäl finns i tabellen nedan. Flertalet synpunkter har varit av informativ karaktär, exempelvis att den svarande lämnat information om sitt eget arbete kopplat till avfallsplanens mål och delmål idag. Denna typ av synpunkter föranleder ingen ändring i avfallsplanedokumentet, men är likväl viktiga inspel till Stockholm Vatten och Avfall och det fortsatta avfallsplanearbetet. Yttranden och synpunkter som inte bedömts lämpliga att inrymma i avfallsplanen men som kan vara värdefulla för att utveckla stadens verksamheter kommer sammanfattas i en pm och tillsändas relevanta förvaltningar för kännedom. Yttrandena i sin helhet finns tillgängliga via Stockholm Vatten och Avfall.

Bedömning och beslut om vilka synpunkter som föranlett ändringar har gjorts av Stockholm Vatten och Avfall. För målområde två har bedömningen gjorts tillsammans med trafikkontoret.

Tabell 1. Sammanställning av inkomna synpunkter och hur de har hanterats.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Bromma stadsdelsnämnd	Övergripande	Avfallsplanens delmål och åtgärder skulle kunna kopplas tydligare till miljöprogrammet och klimathandlingsplanens mål om ett giffritt Stockholm (planperiod 2020 till 2023). Detta kan till exempel ske genom kopplingar mellan avfall och vilka material som kan återvinnas och recirkuleras. Man kan också koppla avfallsplanen för Stockholm (planperiod 2021 till 2024) till stadens styrdokument om minskad mikroplast samt minskad användning av plast.	Översyn av kopplingar till övriga styrdokument görs under kapitel <i>Målsättning och ambition</i> och <i>Djupdykningar inom några områden</i> . Åtgärder kopplas primärt till övergripande styrdokument som miljöprogrammet.
Bromma stadsdelsnämnd	Inledning	Är positiva till en utökad verksamhet av mobila återvinningsstationer och ser ett ökat behov av fler bostadsnära återvinningsstationer.	Ingen åtgärd för avfallsplanen
Bromma stadsdelsnämnd	2	Ser överlag ett ökat behov av fler återvinningsstationer då överbelastningen idag leder till en ökad nedskräpning kring stationerna. Som det ser ut nu så har de boende många gånger dessutom långt till närmaste återvinningsstation, vilket sannolikt också minskar återvinningsgraden på grund av de långa avstånden. Detta kan till viss del avhjälpas genom bostadsnära sortering som ordnas av fastighetsägare, vilket föreslås på sidan 21 i den reviderade avfallsplanen. Ett annat alternativ till att minska nedskräpningen är att tömma återvinningsstationerna oftare.	SVOA har kontinuerlig dialog med producenternas representanter om nuvarande system. Utvecklingen av producentansvaret är i skrivande stund oklart.
Bromma stadsdelsnämnd	4.3	Att fortsätta vidareutveckla mobila insamlingssystem är ett bra förslag. Detta är kanske till och med nödvändigt för att kunna uppnå målen i avfallshanteringsplanen då många medborgare ofta behöver tillgång till bil för att kunna återvinna allt farligt avfall. Detta går också i linje med stadens ambitioner att minska bilberoende i staden. Här krävs kommunikativa insatser för att informera invånarna om de mobila avfallsinsamlingarna.	Noterat
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	Övergripande	För att åstadkomma minskade avfallsmängder inom stadsdelens verksamheter finns flera utmaningar. Verksamheter och medarbetare behöver ha kunskap om avfallsplanens, miljöprogrammets och klimathandlingsplanens intentioner om att minska avfallsmängder för att uppnå målen om en hållbar stad. Det är också viktigt att skifta fokus från nyckeltal till beteendeförändringar. Informationsinsatser för att öka kunskap om varför återbruk ska öka och avfallsmängder minska är det väsentliga i det arbetet.	Avfallsplanen innehåller relativt få nyckeltal. De som finns kopplar mot nationella och internationella åtaganden om avfallsreduktion. Informationsinsatser avseende förebyggande tas upp bland annat i delmål 1.1, 1.3, och 1.5.
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	Övergripande	Avfallsplanen bör även implementeras i avdelningarnas verksamhetsplaner för att lättare följa upp åtgärder som är kopplade till förvaltningarna.	När avfallsplanen är antagen bör respektive verksamhet ta ställning till hur den ska implementeras i respektive verksamhet.
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	Inledning	Många av avfallsplanens åtgärder är kopplade till upphandling. Eftersom stadsdelsförvaltningarna upphandlar lokala avfallsavtal är det lämpligt att övergripande kravställningar arbetas fram centralt så att det finns en central linje för hur avtalskraven ska formuleras för att på bästa sätt följa avfallsplanens och andra styrdokument.	Övergripande kravställning kan utgöra del av implementering av avfallsplanen, SVOA delger förslaget till stadsledningskontoret.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	Inledning	Det skulle vara önskvärt att kunna koppla avfallsplanens delmål och åtgärder mer tydligt till stadens andra styrdokument såsom miljöprogram och klimathandlingsplan, samt att kunna koppla åtgärder till stadens arbete med exempelvis handlingsplanen om mikroplast och minskad användning av plast för att få en bättre sammanhållning med stadens alla parallella styrdokument.	Översyn av kopplingar till övriga styrdokument görs under kapitel <i>Målsättning och ambition</i> och <i>Djupdykningar inom några områden</i> . Åtgärder kopplas primärt till övergripande styrdokument som miljöprogrammet.
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	1.1	Önskar att förslaget om avgiftsbeläggning på bygg och rivningsavfall undersöks noggrannare eftersom det kan öka risken för sopdumpning - en kostnad som till stor del belastar stadsdelsnämnden. I avfallsplanen diskuteras frågan om avgiftsbeläggning på bygg och rivningsavfall. Det finns ett uppenbart problem med ökad avgiftsbeläggning för avfall. Problemet är att det ökar risken för sopdumpning på kommunal mark.	Åtgärden är att utreda villkor för mottagande av byggavfall föranlett av förändring i lagstiftning. SVOA tar med sig synpunkten in i utredningsarbetet.
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	2	I stadsdelsområdet förekommer problem med hushållsavfall och nedskräpning i naturen och intill stadsdelens papperskorgar. Problem har även funnits med stora skräpmängder vid de återvinningsstationer som finns i stadsdelen. Det är positivt att producentansvaret förstärks ytterligare och att fastighetsnära lösningar ökar.	Noterat
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	2	I avfallsplanen tas målet om marint skräp upp, men det är oklart vad som omfattas av åtgärden och vem som är ansvarig för att utveckla samverkan mellan olika aktörer. Förvaltningen vill trycka på att en tydlig ansvarsfördelning gällande drift och underhåll av stadens vattendrag måste fastställas.	Städning vattenområden tas med i arbetet med stadens befintliga gränssnittslista avseende ansvarsfördelning av drift och underhåll. Övrig drift av vattenområden, hantering av vegetation mm avhandlas normalt inte inom en avfallsplan.
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	2	För att komma tillrätta med nedskräpningen krävs en samordning mellan förvaltningen och andra berörda förvaltningar och bolag. Förvaltningen arbetar redan idag på flera olika sätt med att minska nedskräpningen i stadsdelsområdet. Förvaltningen ser framförallt att det finns ett behov av stöd och tydlig styrning för att få till beteendeförändringar och synliga resultat. Det vore önskvärt med stadsgemensamt kommunikationsmaterial kopplat till arbetet med att minska nedskräpning.	Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden.
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	4.3	Är positiva till att Stockholm Vatten och Avfall kommer att utreda och vidareutveckla mobila och fasta insamlingssystem under planperioden. Detta skulle gå i linje med stadens ambitioner om att minska bilberoendet i staden.	Noterat
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	Övergripande	Exploateringskontoret använder begreppet "byggaktörer" synonymt med "byggheerrar".	Har justerats.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	Övergripande	Anser att det är bra att avfallsplanen tydligt kopplar till de globala målen och de nationella miljömålen, men saknar en redogörelse för hur planen bidrar till att uppfylla stadens miljömål.	Texten har arbetats om så att avfallsplanens mål får en tydligare koppling till stadens miljömål (miljöprogrammet).

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	Övergripande	Avfallsplanen bör kompletteras med en beskrivning av de pilotprojekt som pågår i Norra Djurgårdsstaden. Här testas bland annat vägning av restavfall per hushåll för att möjliggöra individuell debitering. Syftet är att minska andelen matavfall i restavfallet. På prov ställs krav vid markanvisning på minskad mängd byggavfall.	Projektet är på en detaljeringsnivå som inte är lämplig i avfallsplanen.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	Övergripande	Flera åtgärder berör upplåtande av stadens mark för hantering av avfall. Marken i Stockholms stad ska tillgodose många olika behov. Exploateringskontoret ska uppfylla stadens högt ställda bostadsmål med tillhörande infrastruktur och samhällsservice så som skolor, förskolor och parker, vilket kan komma att ställas mot åtgärder som avfallsplanen anger. Kontoret anser att avfallsplanen behöver kompletteras med en målkonfliktsanalys.	SVOA ser positivt på att en målkonfliktsanalys görs men den bör inte utgöra en del av avfallsplanen.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	Inledning, Djupdykning inom några områden	Under rubriken Förebyggande av avfall och cirkulär ekonomi saknas en diskussion om hur Stockholm Vatten och Avfall ser på källsortering på allmän platsmark.	Föranleder ingen ändring. Bedömningen är att det inte är motiverat att framhålla SVOA:s åsikt i avfallsplanen.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	Inledning, Insamling av förpackningar och returpapper/tidningar	Under rubriken Insamling av förpackningar och tidningar/returpapper (s. 15) finns det behov av en uppdatering av texten så att den beskriver hur Stockholms stad kan komma att påverkas av Miljödepartementets promemoria från 1 juli 2020 om kommunalt ansvar för insamling och materialåtervinning av returpapper. I promemorian föreslås att producentansvaret för returpapper ska upphävas, vilket innebär att kostnaderna för den löpande insamlingen av returpapper kommer att flyttas till kommunerna. Förslaget bedöms även innebära relativt stora kommunala investeringar för nödvändig infrastruktur i ett inledande skede.	Avsnittet har reviderats.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	Inledning, Styrmedel och infrastruktur	Under rubriken Styrmedel och infrastruktur beskrivs sopsugsanläggningar (s. 9). I beskrivningen saknas ett resonemang om möjliga anslutningar av sopsugsanläggningar på allmän platsmark.	Föranleder ingen ändring i avfallsplanen.. Anslutning papperskorgar mm på allmän platsmark förekommer i enstaka befintliga system men inga nya objekt är i nuläget planerade.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	1.2	Angående åtgärden "Efterfråga återanvänt material vid byggnation när så är lämpligt": Under ledning av miljöförvaltningen bidrar Exploateringskontoret i framtagnandet av en handlingsplan för ett cirkulärt byggande. Syftet med planen är att en större del av bygg- och anläggningsavfall ska återanvändas.	Noterat

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	1.2, 1.6	Angående åtgärderna "Utveckla metodik för samt öka återanvändandet av schaktmassor för att undvika uttag av outnyttjade naturresurser och minska transportbehovet" (1.2) och "Underlätta möjligheten att återanvända både schaktmassor och krossmaterial som uppkommer i samband med exploatering/ombyggnad i syfte att uppnå en ökad recirkulation (klimathandlingsplanen)" (1.6): I exploateringsprojektet ses massbalansen över. Massor med föroreningsinnehåll under riktvärdet "mindre än ringa risk" (MRR) kan i praktiken återanvändas utan begränsningar, men schaktmassorna överskrider ofta riktvärdet. Om massor med ett föroreningsinnehåll över MRR ska återanvändas i andra anläggningsarbeten ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten. Därefter sker en individuell bedömning. Om återanvändning är möjlig beror också på tillgång till plats för upplag, i vilket skede massorna uppstår respektive efterfrågas och massornas tekniska egenskaper. Att återanvända massor är en prioriterad fråga, men kan vara praktiskt svår att genomföra.	Noterat
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	1.2, 1.6	Angående åtgärderna "Utveckla metodik för samt öka återanvändandet av schaktmassor för att undvika uttag av outnyttjade naturresurser och minska transportbehovet" (1.2) och "Underlätta möjligheten att återanvända både schaktmassor och krossmaterial som uppkommer i samband med exploatering/ombyggnad i syfte att uppnå en ökad recirkulation (klimathandlingsplanen)" (1.6): Exploateringskontoret tar fram en handlingsplan för hur massor som uppkommer i samband med exploatering ska hanteras. Handlingsplanen pekar ut tre prioriterade mål för att uppnå en resurseffektiv hantering av massor: Upprätta avtal för mottagningstjänst av massor, Etablera masshanteringsytor, Implementera metoder för masshantering i planprocessen.	Noterat
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	1.2, 1.6	Angående åtgärderna "Utveckla metodik för samt öka återanvändandet av schaktmassor för att undvika uttag av outnyttjade naturresurser och minska transportbehovet" (1.2) och "Underlätta möjligheten att återanvända både schaktmassor och krossmaterial som uppkommer i samband med exploatering/ombyggnad i syfte att uppnå en ökad recirkulation (klimathandlingsplanen)" (1.6): I Norra Djurgårdsstaden drivs ett masslogistikcenter (MLC) där massor från exploateringsprojektet sorteras och återanvänds i största möjliga mån samt omlastas för vidare transport om återanvändning ej är möjlig. MLC är stadens första masshanteringsyta i större skala och kan ses som en pilot för planerade masshanteringsytor i stadens regi.	Åtgärd 1.2 har justerats till att vidareutveckla masshantering med grund i de kunskaper som skapats genom MLC i Norra Djurgårdsstaden.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	3.3	Angående åtgärden "Maskinella lösningar för insamling av avfall ska väljas i första hand vid alla nybyggnationer och större ombyggnationer": Vid planering av nya områden utgår exploateringskontoret från Stockholm Vatten och Avfalls riktlinjer Projektera och bygg för god avfallshantering. Val av insamlingssystem kan komma i konflikt med andra funktioner. Lyft av botten tömmande behållare över cykelväg är ett exempel. I en del förtätningsprojekt är det inte möjligt att planera för maskinella lösningar och val av avfallsinsamlingssystem kommer i konflikt med befintlig bebyggelse och andra kvaliteter som efterfrågas. För stationär sopsug krävs minst 1000 lägenheter, vilket i praktiken innebär att stationär sopsug endast är ett alternativ i stora exploateringsprojekt.	Stadens riktlinjer fastställs i skriften Projektera och bygg för god avfallshantering.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	4.2	Anser att det är oklart vad som avses med gemensamma och publika lösningar och om det som avses är att kommunens mark ska nyttjas när kvartermarken inte räcker till. Åtgärden behöver förtydligas.	Beskrivning av delmålet har förtydligats.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	4.2	Angående åtgärden "Skaffa kunskap om befintlig avfallshantering i ett område innan planeringen startar för att se om den kan användas eller förbättras": Anser att Stockholm Vatten och Avfall bör tillhandahålla information om befintlig avfallshantering och en kontaktperson att samtala med. Åtgärden är en del i genomförandet av åtgärder avseende samarbete.	Föranleder ingen ändring i avfallsplanen. Möjligheten finns redan idag, men arbetssätt kommer att vidareutvecklas som del av åtgärd om samarbeten.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	4.3	Angående åtgärden "Fortsätta arbetet med att få samsyn kring användandet av kommunal mark för hantering av avfall, när möjlighet att anordna bra hantering saknas på fastigheten": Anser att det är oklart i vilka fall åtgärden ska genomföras. Är det endast i förtätningsprojekt eller ska åtgärden genomföras även i andra fall när man inte fått in avfallshanteringen i planeringen? Åtgärden behöver förtydligas. Kontoret anser att avfallshanteringen ska förläggas inom fastigheten. Ansvar och ägande behöver vara tydligt.	Åtgärden formuleras om. Generellt ska avfallshanteringen förläggas inom fastigheten. Åtgärden har förtydligats att endast avse när rimliga åtgärder för att säkerställa detta uttömts.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	4.3	Angående åtgärden "Upplåta ytor för att återanvända schaktmassor för att undvika uttag av outnyttjade naturresurser och minska transportbehovet av schaktmassor" och "samverka med andra aktörer för att hitta långsiktiga lösningar för masshanteringen i staden": I masslogistikcentrum, Norra Djurgårdsstaden, sorteras och återanvänds massor från exploateringsprojekten. Se även kommentarer för åtgärder tillhörande mål 1.	Noterat
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	4.3	Angående åtgärden "Säkerställa platser som långsiktigt kan användas för snöupplag och anpassa dessa så att spridning av mikroplast undviks": Exploateringskontoret för en lista över platser för snöupplag. Listan ses över och uppdateras årligen. Avtal som säkrar att ytor finns kvar på lång sikt saknas. Möjligheten till snöupplag konkurrerar med andra samhällsfunktioner så som rekreatiomsområden, bostäder och förskolor.	Noterat
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	4.3	Angående åtgärden "Säkerställa att dagens återvinningscentraler finns kvar och att ersättningsplatser finns om någon måste tas bort samt medverka till att identifiera tillkommande platser": Genom arrendeavtal kan ytor för återvinningscentraler säkerställas. Återvinningscentraler konkurrerar i vissa fall med andra samhällsfunktioner om marken. Exploateringskontoret anser att det krävs en samsyn mellan berörda förvaltningar för att hitta lämpliga ytor och som av olika skäl, t ex buller, inte kan nyttjas för andra ändamål.	Noterat
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	4.3	Angående åtgärden "Reservera markområden i staden för avfallsrelaterad verksamhet och återbruk både i Stockholms kommuns och i andra aktörers regi": Marken i Stockholms stad behöver nyttjas för många olika ändamål. Behovet av avfallsrelaterad verksamhet behöver vägas mot andra behov. I likhet med andra intressenter får verksamheter för avfallshantering och återbruk komma till staden med behov och önskemål.	Noterat
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	4.3	Angående åtgärden "Upplåta ytor för samordnade logistiklösningar vilka inkluderar avfallshantering för att minska transportbehovet samt förbättra resurshushållningen": Några av stadens större exploateringsprojekt, exempelvis Norra Djurgårdsstaden, Hagastaden och Fokus Skärholmen, har samordnade logistiklösningar. Kontoret behöver utvärdera pågående lösningar och se i vilken mån det är möjligt att införa motsvarande i andra och mindre exploateringsprojekt.	Åtgärden har justerats.
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	4.4	Angående åtgärden "Samverka inom staden och med Stockholm Vatten och Avfall kring exempelvis trafikfrågor och tillhandahållande av ytor för avfallshantering": Åtgärden är oprecis och det är svårt att avgöra vad som egentligen avses. Exploateringskontoret är positivt inställt till samverkan, men avfallshanteringen behöver vägas mot andra intressen. Åtgärden behöver förtydligas.	Exploateringskontoret borttaget som ansvarig (Bilaga 1). Området hanteras också i delmål 4.2 och 4.3.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	4.5	Angående åtgärderna "Verka för att utveckla lokala omlastningscentraler för gods (klimathandlingsplanen)" och "Samverka med Stockholm Vatten och Avfall för att få fram nya effektiva lösningar": Kontoret är positivt inställd till effektiva lösningar, men det är oklart vad exploateringskontorets roll är.	Exploateringskontoret borttaget som ansvarig (bilaga 1).
Exploateringskontoret, Miljö- och teknik	Bilaga 4	I bilaga 4 anges att en kompletterande utredning av Vårbergstoppen ska utföras till följd av konstaterad urlakning. Under detaljprojekteringen för nya bostäder i området har tester utförts vilka visar att massorna klarar kraven för inert/icke farligt avfall. Åtgärden bör därmed utgå. Bilaga 4 bör även kompletteras med att kontrollprogram för Skrubbatippen håller på att uppdateras.	Bilagan har reviderats.
Familjebostäder	1.3	En viktig förutsättning för att kunna öka insamlade utsorterade fraktioner och informera om resultatet baseras på att Stockholm Vatten och Avfall kan leverera kvalitetssäkrad statistik i tillräcklig frekvens.	Noteras som ingångsvärde till den utveckling av rådgivande funktioner/statistik som SVOA arbetar med.
Familjebostäder	1.3	I delmål 1.3 föreslås att fastighetsbolag ska skapa sorteringsmöjligheter för boende och verksamheter samt informera om dessa. Familjebostäder vill poängtera att bolagets möjlighet att informera om sorteringsmöjligheter och resultat bygger på att kvalitetssäkrad statistik om insamlade mängder kan redovisas, minst månadsvis. Först då har bolaget möjligheter att aktivt arbeta med resultatet genom att genomföra förbättringsåtgärder där det behövs och att hålla hyresgäster löpande uppdaterade på deras insatser. Stockholm Vatten och Avfall bör säkerställa sådan statistik.	Noteras som ingångsvärde till den utveckling av rådgivande funktioner/statistik som SVOA arbetar med.
Familjebostäder	1.4	Det föreslås att fastighetsbolag kan erbjuda fastighetsnära insamling av farligt avfall och elavfall där så är möjligt. Familjebostäder konstaterar att denna insamlingsform inte är genomförbar. En förutsättning för fastighetsägare att beställa hämtning av farligt avfall är att det farliga avfallet förvaras inomhus i låst, godkänt skåp för farligt avfall. Eftersom skåp för farligt avfall ska hållas låst krävs att insamlingsplatsen är bemannad för att ta emot farligt avfall. Det vore alltför resurskrävande för bostadsföretag att ha egen personal tillgänglig för att ta emot farligt avfall från hushållen. Förslaget bör utgå i sin helhet.	Har justerats till insamling av farligt avfall i form av elektronik vilket innebär mindre anpassningskrav och utgör en betydande del av det farliga avfall som lämnas fel i restavfallet.
Familjebostäder	1.7	Det föreslås att insamling av textil till återanvändning i anslutning till bostäder ska det planeras för där så är möjligt. Familjebostäder anser att det behöver beaktas vilka uppställningsplatser som i dessa fall kommer att behövas eftersom det redan är ansträngt om utrymme. Det är viktigt att hanteringen inte innebär att en ytterligare fraktion behöver adderas i bostadsbolagens miljöhus.	Åtgärden kvarstår. Den uttrycker att möjlighet ska erbjudas där så är möjligt vilket innefattar ett beaktande av tillgängligt utrymme. Fastighetsnära insamling av textil är inte ett krav i dagsläget, men det kommer med största sannolikhet ett EU-krav om utsortering 2025.
Familjebostäder	2.1	Lyfter fram att förslaget om pilotprojekt med platssamverkan för att minska nedskräpning bra. Ett sådant pilotprojekt kan dock med fördel genomföras i ett av de bostadsområden som har uppenbara problem med nedskräpning.	Noterat

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Familjebostäder	2.1	I delmål 2.1 är ett förslag på åtgärder att genomföra pilotprojekt med platssamverkan på tre platser Sergels torg, Medborgarplatsen och Hässelby torg för att minska nedskräpningen. Familjebostäder rekommenderar att pilotprojektet genomförs i ett bostadsområde där nedskräpning är ett befintligt problem och där det finns en förhållandevis fast befolkning som kan vara en del av lösningen, exempelvis Rinkeby. Ett positivt resultat i ett sådant område kan direkt appliceras på andra utsatta områden.	Utsedda pilot-områden representerar olika typmiljöer och innefattar områden med problem med nedskräpning. De tre områdena utesluter inte ytterligare platssamverkansprojekt-under planperioden.
Farsta stadsdelsnämnd	Övergripande	Anser att en huvudansvarig förvaltning eller bolag ska utses när en specifik åtgärd handlar om samverkan mellan olika verksamheter i staden. Saknas ett tydligt uppdrag är det lätt att ingen tar initiativet till att genomföra åtgärden.	Har justerats i Bilaga 1 där så är möjligt.
Farsta stadsdelsnämnd	Övergripande	Under 2020 kommer uppförandet av sorteringsanläggningen för mat- och restavfall starta i Högdalen vilket är positivt. Återvinningscentralen för trädgårdsavfall i Högdalen har stängts permanent och kommer att ersättas i Bromma. Det är en utrymmeskrävande verksamhet men det är önskvärt att denna typ av återvinning även finns på den södra sidan av Stockholm.	Noterat
Farsta stadsdelsnämnd	Övergripande	Gör bedömningen att det i ärendet saknas relevanta jämställdhetsaspekter.	En socialkonsekvensanalys genomfördes inför föregående avfallsplan. Den bedöms vara fortsatt aktuell. SVOA:s rådgivning och kommunikation behovsanpassas efter målgrupp.
Farsta stadsdelsnämnd	2	Ett förslag på åtgärd är att "Identifiera källorna till marin nedskräpning för att kunna sätta in förebyggande åtgärder". Det som förvaltningen identifierar som den mest uppenbara källan till nedskräpning vid, och i, stadsdelsområdets vattendrag är från försäljning av engångsprodukter från caféer, kiosker, mataffärer och liknande. Förvaltningen har svårt att åtgärda detta på egen hand, det kräver samverkan med andra aktörer.	Noterat, åtgärden justeras till att arbeta vidare med frågan med utgångspunkt från handlingsplaner mot mikroplast och nedskräpning.
Farsta stadsdelsnämnd	2	Ett exempel på hur marin nedskräpning kan förebyggas och tydliggöras för allmänheten är förvaltningens överenskommelse om städning vid sjön Magelungen med en lokal fiskevårdsförening. Föreningen förstärker förvaltningens städning längs strandkanten och plockar även skräp i sjön. Information i lokaltidning och digitala media om denna samverkan kan förhoppningsvis fungera inspirerande och förebyggande.	Noterat
Farsta stadsdelsnämnd	2	Åtgärden "Hålla en hög standard i stadsdelarnas lekparkar så att de är fria från nedskräpning" behöver omformuleras för att bli tydligare och kunna uppnås. Hög standard i lekpark minskar inte per automatik nedskräpningen, snarare tvärtom. Förvaltningen kan öka städfrekvenser och placera ut fler skräpkorgar, men så länge det finns besökare i populära parker kommer de aldrig att bli helt skräpfria.	Åtgärden har tagits bort då den var otydlig.
Farsta stadsdelsnämnd	2	Ett exempel på åtgärd som ska utföras av stadsdelsförvaltningarna är att vi ska "Kommunicera kring arbetet med att hålla rent samt motverka nedskräpning". När det gäller kommunikation sker den främst genom digitala kanaler som Facebook och förvaltningens hemsida. Förvaltningen gör bedömningen att stadsgemensamma kommunikationsinsatser är effektivare än ett alltför delegerat ansvar kring kommunikation.	Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Fastighetsnämnden	Övergripande	Utförandet av åtgärderna och implementeringen av nya arbetssätt kommer att vara resurskrävande. Det är ett relativt stort antal åtgärder som kontoret förväntas hantera, vilket innebär att det är tveksamt om kontoret kommer att kunna genomföra samtliga åtgärder fullt ut under planperioden.	Det är noterat att ambitionsnivån i avfallsplanen uppfattas som hög i enlighet med stadens ambitioner på området.
Fastighetsnämnden	Bilaga 1	Anser att planen, för åtminstone vissa av åtgärderna där stadens fastighetsbolag pekas ut som ansvariga, bör formuleras om eftersom bedömningen är att de även berör fastighetskontoret. Om detta är avsikten bör det tydliggöras genom att ändra skrivningen till "stadens fastighetsförvaltande bolag och förvaltningar".	Justerat för de åtgärder där så är tillämpligt.
Hyresgästföreningen	Övergripande	Den nya reviderade avfallsplanen är väl genomarbetad och täcker på ett bra sätt in det väsentliga i hanteringen av avfall. Som helhet är det alltså en bra plan framåt. Vi tycker det också är positivt att det i planen finns skrivelser och punkter om att råd ska tas fram till fastighetsägare för hur de kan informera sina hyresgäster om förebyggande och hållbar avfallshantering. Vidare tycker vi att skrivelsen om att fastighetsägaren ansvarar för att hyresgäster får information om hur hanteringen fungerar i fastigheten är mycket bra, då det tydliggör vilket ansvar fastighetsägaren har. Det är dessutom bra att hushållen känner till hur viktig hållbar avfallshantering är, för att kunna ta ansvar och agera på ett miljö- och klimatmässigt hållbart sätt.	Noterat
Håll Sverige Rent	2	Under "Åtgärder som utförs av trafikkontoret": "Vi håller rent" har bytt till det nygamla namnet Skräpplockardagarna.	Justerat
Håll Sverige Rent	2	Anser att en minskad nedskräpning borde vara en naturlig följd av den rad med åtgärder som listas i avfallsplanen – så länge dessa får resurser att genomföras.	Noterat
Håll Sverige Rent	2	Gällande den marina nedskräpningen har Håll Sverige Rent verktyg för att kartlägga denna som Stockholms stad fritt kan ta del av – och självklart är vi behjälpliga med rådgivning och vår övriga kunskap inom nedskräpning och återvinning. Tillsammans kan vi uppnå visionen om en minskad nedskräpning och en gemensam ansvarskänsla för stadsmiljön!	Noterat
Håll Sverige Rent	2	Vill se en permanent organisation med åtminstone en dedikerad projektledare som arbetar för att minska nedskräpningen i staden – och som börjar med att ta fram den handlingsplan för minskad nedskräpning på land och i vatten som nämns i avfallsplanen. Det bör vara en projektledare som sitter centralt och kan arbeta övergripande tillsammans med Trafikkontoret, stadsdelsförvaltningar och de andra aktörer som nämns under "Aktörer".	En synpunkt som framförts av ett flertal instanser. Den organisatoriska hanteringen ryms inte inom ramen för avfallsplanen, men noteras i pm. för övriga synpunkter som delges berörda instanser.
Håll Sverige Rent	2	Det som saknas i planen är nyckeltalen och de målsättningar som finns för dessa – som Skräpmätningar, Medborgarenkäten och Stadsmiljöenkäten. Vad visar dessa idag och vad är målet under planperioden? Hur ska det följas upp?	En manual för uppföljning av avfallsplanen kommer att tas fram av SVOA och publiceras i anslutning till avfallsplanen i stadens kanaler. Nivåer beskrivs i denna.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd	1.1	Önskar att förslaget om avgiftsbeläggning på bygg- och rivningsavfall undersöks noggrannare eftersom det kan öka risken för sopdumpning – en kostnad som till stor del hamnar på stadsdelsnämnden. Problemet är att det ökar risken för sopdumpning på kommunal mark. Sambandet mellan avgiftsbeläggning för avfall och sopdumpning är ett samband som både Polisen och miljöföreningen Håll Sverige Rent har belyst. Företag som inte vill betala avgiften för deras avfall väljer att dumpa avfallet istället. Konsekvensen blir nedskräpning i naturen samt ytterligare kostnader för den förvaltning eller bolag som ansvarar för marken där avfallet har dumpats. Bygg- och rivningsavfall är ofta stora kvantiteter och därmed mycket tungt, en enda städning kan kosta tiotusentals kronor för en förvaltning. Frågan borde undersökas närmare så att man tydligt kan avgöra att en avgift inte slår mot andra förvaltningar och bolag i form av ökade städkostnader på grund av sopdumpning.	Åtgärden är att utreda villkor för mottagande av byggavfall från hushåll vilket är föranlett av förändring i lagstiftning. SVOA tar med sig synpunkten in i utredningsarbetet.
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	Övergripande	Anser att de föreslagna åtgärderna är relevanta och genomförbara. Det saknas emellertid ett tydligt klargörande om vilka nämnder och bolag som har huvudansvar för att leda samordningen av de åtgärder där fler än en aktör är berörd. Förvaltningen menar att detta tydligt måste framgå i bilagan för att säkerställa att uppsatta delmål nås under planperioden.	Justerat där så är möjligt
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	Övergripande	Att ställa om till ett mer hållbart och resurseffektivt samhälle, en cirkulär ekonomi, är en stor utmaning. Avfallshanteringen är en viktig del av stadens infrastruktur och måste beaktas tidigt i planprocessen av nya bostadsområden. Förvaltningen anser att den fastighetsnära insamlingen måste öka och att det sker en utveckling av olika insamlingssystem.	Noterat
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	Övergripande	Uppföljningen av avfallsplanens genomförande kommer att bli betydelsefull i syfte att sprida goda idéer, bidra till samarbeten samt identifiera behov av ytterligare insatser.	Noterat
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	2	Berörs i huvudsak av åtgärdsförslag kopplade till delmål under mål 2. Renhållningsansvaret inom Stockholms stad fördelas mellan många aktörer. Stadsdelsnämnden ansvarar för renhållning i parker och på parkvägar samt i vattenområden i de fall där skräp kan hämtas in från land. Många av de föreslagna åtgärderna ingår sedan länge i förvaltningens kontinuerliga skötsel av stadsdelsområdets park- och naturområden. Förutom bosättningar som innebär nedskräpning som kräver särskilda åtgärder, så anser inte förvaltningen att nedskräpningen har ökat inom stadsdelsområdet. Förvaltningen ansvarar för utplacering och tömning av papperskorgar och enligt nuvarande entreprenadavtal ska "funktionen av papperskorgen upprätthållas", med det menas att papperskorgarna aldrig får bli fyllda. Avtalsformuleringen har medfört en avsevärd förbättring mot tidigare avtal som innebar ett bestämt antal tömningar per vecka beroende på områdets beskaffenhet. En intensivare uppföljning av förvaltningens renhållningsentreprenör bör också ha bidragit till en bättre renhållning av stadsdelsområdets park- och naturområden. Utvalda park- och naturområden har också utrustats med kärl för källsortering med syfte att öka materialåtervinningen och minska nedskräpningen.	Noterat
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	2.1	Anser att åtgärdsförslaget om att stadsdelsförvaltningarna ska "Kommunicera kring arbetet med att hålla rent samt motverka nedskräpning" istället bör ske via stadsgemensamma kommunikationsinsatser för bättre effektivitet och för att stadens alla invånare och verksamma ska få tillgång till samma information. Information och motivation till både fastighetsägare och hushållen är nödvändigt för att uppställda mål ska uppnås. Det är också viktigt att prioritera informationsinsatser vid förskolor och skolor i syfte att tidigt öka kunskapen om avfallsfrågor samt skapa attityd- och beteendeförändringar.	Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Kungsholmens stadsdelsnämnd	Övergripande	Anser att de åtgärder som föreslås beröra stadsdelsnämnden är genomförbara och flera åtgärder arbetar förvaltningen redan med. Överlag finns ett stort behov av samordning inom staden och andra aktörer, till exempel med trafikkontoret avseende renhållning och kommunikation.	Noterat
Kungsholmens stadsdelsnämnd	Övergripande, Bilaga 6	Avfallsplanen ligger i linje med stadens Miljöprogram 2020–2023 och klimathandlingsplan 2020–2023. För att enklare förstå hur avfallsplanen är kopplad till stadens övriga dokument på miljöområdet bör planen innehålla någon typ av strukturskiss eller att bilagan Relaterade lagar, förordningar, mål och strategier kompletteras med Stockholms stads övriga strategidokument så att den ger en mer heltäckande bild.	Översyn av kopplingar till övriga styrdokument görs under kapitel <i>Målsättning och ambition</i> och <i>Djupdykningar inom några områden</i> . Åtgärder kopplas primärt till övergripande styrdokument som miljöprogrammet.
Kungsholmens stadsdelsnämnd	1	Under mål 1 återfinns också stadens arbete med att fortsätta fasa ut oönskade kemiska ämnen enligt stadens kemikalieplan. Förvaltningen arbetar med frågan i sina verksamheter. Inom till exempel förskolan har verksamheterna avlägsnat miljöfarliga inventarier och lämnat till återvinning och förskolans personal utbildas löpande för att få ökad kunskap om skadliga kemikalier, miljömärkta produkter, miljöfarligt avfall och förnyelsebart material.	Noterat
Kungsholmens stadsdelsnämnd	1	Avfall från boende och verksamheter i staden minskar och det som ändå uppkommer tas om hand resurseffektivt berör förvaltningen och för nämndens verksamheter handlar arbetet bland annat om att minska matsvinnet och öka möjligheterna till att ta hand om matavfall. Förvaltningen har genomfört en kartläggning av möjligheterna att sortera ut matavfall i nämndens förskolor, som visar att vissa fastigheter kräver ombyggnationer för att möjliggöra avhämtning av matavfall. Förskolorna kan komma att påverkas genom att ombyggnation krävs (och därmed ökade kostnader) för att möjliggöra uppsamling och avhämtning då kraven avseende detta ökar.	Noterat
Kungsholmens stadsdelsnämnd	2	Vill framhålla att även stadsdelsförvaltningarna använder medborgarenkäten för uppföljning av renhållningsarbetet, tillsammans med trygghetsmätningen och den statistik som framkommer via inkomna synpunkter från allmänheten.	Endast ansvarig för enkäter skrivs ut i planen. Dessa kan sedan nyttjas av många inom staden för uppföljning.
Kungsholmens stadsdelsnämnd	2	Angående uppföljning av målen om nedskräpning så anges att medborgarenkäten används av miljöförvaltningen. Även för stadsdelsförvaltningarna är medborgarenkäten viktig för uppföljning tillsammans med trygghetsmätningen och den statistik som framkommer via Synpunktsportalen som samlar inkomna synpunkter från allmänheten. Detta bör anges i avfallsplanen. Är angelägen att staden utvecklar metoderna för att mäta och uppskatta mängden skräp i park- och stadsmiljö, så att detta kan användas i uppföljningsarbetet.	Endast ansvarig för enkäter skrivs ut i planen. Dessa kan sedan nyttjas av många inom staden för uppföljning. Trygghetsmätningen och ärenden i synpunktsportalen följs upp men de bedöms svåra att använda som nyckeltal. De metoder som används i stadsmiljö kan även användas i parkmiljö.
Kungsholmens stadsdelsnämnd	2	Förvaltningen får ibland synpunkter på att det är skräpigt kring stadens återvinningsstationer, bland annat med avfall som placeras vid sidan om stationerna. Detta kan delvis bero på att det är svårt för invånare att veta var de kan lämna vissa typer av avfall såsom kemikalier, elavfall, textilier och större avfall. Ibland inkommer också synpunkter på storsäckar på allmän plats som bidrar till nedskräpning och förvaltningen anser att det bör finnas rutiner som säkerställer att dessa tas om hand. Välkomnar att avfallsplanen har som ambition att arbeta med att tydliggöra för stockholmarna hur olika typer av avfall ska hanteras.	SVOA har kontinuerlig dialog med producenternas representanter om nuvarande system. Utvecklingen av producentansvaret är i skrivande stund oklart. Rutin för storsäck är under framtagande av trafikkontoret.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Kungsholmens stadsdelsnämnd	2	Berörs av flera åtgärder tillsammans med bland andra trafikkontoret. Överlag finns ett stort behov av samordning mellan trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna genom ett stärkt samarbete kring skräphanteringen på allmän platsmark, det vill säga gatumark som trafikkontoret ansvarar för och parkmark som 13 stadsdelsförvaltningar ansvarar för. Kommunikation om nedskräpning är ett viktigt område att samverka kring även framöver. Är positiv till stadsgemensamma kommunikationsinsatser.	Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden.
Kungsholmens stadsdelsnämnd	2	Är angelägen att staden utvecklar metoderna för att mäta och uppskatta mängden skräp i park- och stadsmiljö, så att detta kan användas i uppföljningsarbetet.	Trafikkontoret gör bedömningen att nuvarande metoder bör kunna tillämpas.
Kungsholmens stadsdelsnämnd	2	I avfallsplanen anges att evenemangsarrangörer har ett ansvar att städa evenemangsområdet och det närområde som påverkas av evenemanget. Här har staden en uppgift att ställa krav på detta när tillstånd för evenemang ges och att staden behöver resurser för att följa upp städning genomförs på ett tillfredsställande sätt. Detta skulle eventuellt kunna tydliggöras i avfallsplanen.	Ett arbetssätt likt det i synpunkten beskrivna finns idag. Noteras i pm för övriga synpunkter som delges berörda instanser.
Kungsholmens stadsdelsnämnd	2	Är positiv till avfallsplanens ambitioner om att ta hand om och minska uppkomsten av marint skräp. I det arbetet är det bland annat angeläget att ansvarsfördelningen för drift och underhåll för vattendrag, strandkanter och botten förtydligas och att samverkan stärks mellan berörda förvaltningar och övriga aktörer.	Utredning av ansvar för avfall i vatten är tillagt som en åtgärd. Städning vattenområden tas med i arbetet med stadens befintliga gränssnittlista avseende ansvarsfördelning av drift och underhåll.
Kungsholmens stadsdelsnämnd	2.1	Anser att åtgärderna under delmål 2.1 Nedskräpningen i stadsmiljön och grönområden ska minska borde kunna slås samman så att rubriken blir Åtgärder som utförs av verksamheter inom Stockholms stad. Så rubriceras åtgärderna under övriga delmål och det skulle fungera även under detta mål. Dessutom är flera åtgärder likadana för både trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna.	Delmålet är justerat i enlighet med synpunkten.
Kungsholmens stadsdelsnämnd	3	I linje med stadens framkomlighetsstrategi och miljöprogram anses att det är viktigt att service, såsom avfallshantering, utvecklas i takt med att Stockholms stad arbetar för minskat bilberoende. Förespråkar åtgärder som underlättar för de invånare som inte har tillgång till bil för att ta sig återtjäningscentralerna utanför staden. Anser att stadens arbete med mobila miljöstationer och pop-up återbruk är en viktig service som bör prioriteras även fortsättningsvis. När platser för avfallssortering och mobila miljöstationerna planeras är det angeläget att tillgängligheten till platserna beaktas så att de fungerar för till exempel personer med funktionsnedsättning. En betydelsefull service för äldre och funktionsnedsatta är möjligheten att få hjälp med att bli av med till exempel grovavfall och elektroniskt avfall.	SVOA arbetar löpande med att tillgänglighetsanpassa de system som erbjuds.
Kungsholmens stadsdelsnämnd	4	Avfallshantering ska vara en självklar del i stadens fysiska planering är en viktig förutsättning när Stockholm växer och förvaltningen vill framföra att det är angeläget att stadsdelsförvaltningarnas behov tas om hand vid planering av nya områden. Dels behöver förvaltningen etableringsplats för parkentreprenörerna men även källsortering och framtida omhändertagande av parkkompost kräver plats i stadsutvecklingen. I stadsutvecklingen förespråkar nämnden en ökad så kallad områdesplanering, vilket bland annat skapar möjlighet för ökad samverkan kring avfallsfrågor.	Noterat
Länsstyrelsen Stockholm	Inledning, Bilaga	En beskrivning av vilka kommunala funktioner som har medverkat vid framtagande av avfallsplanen saknas.	Uppgifter har lagts till.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Länsstyrelsen Stockholm	Inledning, Bilaga	Avsatt plats för beskrivning av hur samrådet har genomförts saknas.	Avsnitt för samrådsredogörelse har lagts till i planen.
Länsstyrelsen Stockholm	Bilaga 3	Det bör på ett tydligare sätt framgå vilka anläggningar som kommunen bedömer vara nödvändiga för att förebygga och hantera det avfall som kommunen ansvarar för.	Förtydligande i texten under infrastruktur samt tabell med nödvändiga anläggningar har lagts till.
Länsstyrelsen Stockholm	Bilaga 4	Det bör tydligare framgå för vilka deponier Stockholms kommun varit verksamhetsutövare samt vilka åtgärder som är vidtagna och planerade för att förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljö.	Vidtagna åtgärder har reviderats i Bilaga 4. Uppgifter om vilka deponier som Stockholms kommun ursprungligen varit verksamhetsutövare för saknas och föreslås utredas med kommunens miljöförvaltning som sammanhållande
Micasa	Övergripande	En ny avfallsförordning (2020:614) har börjat gälla efter sommaren. Skärpningar inom olika områden kan föranleda ett behov av översyn av det nu presenterade förslaget till avfallsplan.	Noterat
Micasa	1.2	Stadens återbruksverksamhet genom Stocket ses som ett komplement vid komplettering och anpassning av arbetsplatsen och vidareförmedling av kontorsmöbler. I förslaget till avfallsplan framgår inte tydligt hur uppföljning mot detta mål ska ske. Det är av vikt att styrning och uppföljning är relevant för det övergripande syftet att återbrukbara produkter inte i onödan blir avfall.	En manual för uppföljning av avfallsplanen kommer att tas fram av SVOA och publiceras i anslutning till avfallsplanen i stadens kanaler
Micasa	1.3, 3.2	Som fastighetsägare erbjuder Micasa Fastigheter regelmässigt sina hyresgäster möjligheten till fastighetsnära källsortering av avfall. Ett utökat antal fraktioner, utöver dagens nio (plus tre för farligt avfall), kräver dock utrymme som inte alltid finns att tillgå i befintlig bebyggelse.	Noterat
Micasa	1.4	Förslaget till avfallsplan innehåller en formulering om att fastighetsbolagen om möjligt ska kunna erbjuda insamling av farligt avfall (FA) och elavfall. Att hantera, mellanlagra och bortforsla FA är styrt av lagstiftning och innebär ett stort ansvar. Micasa Fastigheter erbjuder idag insamling av vanligt fastighetsanknutet FA i form av batterier, ljuskällor och mindre elavfall. Att samla in varierat FA som kan uppkomma genom hyresgästers förehavanden är resurskrävande och innebär ett betydande ansvar vilket bolaget ser betydande svårigheter i att axla.	Åtgärden har justerats till insamling av farligt avfall i form av elektronik vilket innebär mindre anpassningskrav och utgör en betydande del av det farliga avfall som lämnas fel i restavfallet.
Micasa	1.5	Insamlingsmöjlighet för matavfall ingår som en av Micasa Fastigheters uttalade standardfraktioner. Hyresgäster väljer själva om de vill använda sig av möjligheten att samla in matavfall. Informationsinsatser görs för att öka intresset. Det är dock av vikt, bl.a. för informationsinsatserna och våra hyresgästers motivation, att korrekt och kontinuerlig återkoppling och statistik kommer tillbaka till abonnenter och nyttjare.	Noteras som ingångsvärde till den utveckling av rådgivande funktioner/statistik som SVOA arbetar med.
Micasa	1.6	Avseende avsnittet om byggrelaterat avfall som tas upp i förslaget bör denna textmassa harmoniseras med och hänvisa till den handlingsplan som staden tar fram avseende "Cirkulärt byggande med fokus på minskat byggavfall".	Justerat
Micasa	3.2	Fraktionen grovavfall erbjuder Micasa Fastigheter inte regelmässigt idag. Att tillskapa utrymme för denna fraktion i befintliga fastigheter är som regel mycket svårt ur arbetsmiljö-, brand-, och skadedjurshänseende. Hyresgäster hänvisas till att nyttja stadens återvinningscentraler.	Noterat
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Övergripande	I planförslaget nämns ofta "verksamheterna". Det är viktigt att förtydliga vad som avses med verksamheter - är det stadens egna, näringslivet? Det måste preciseras vid varje tillfälle det anges så att inte förvirring uppstår.	Har förtydligats där så är tillämpligt.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Övergripande	Viktiga parallella processer/styrdokument som bör anges: På kommunfullmäktiges uppdrag pågår framtagande av: • Handlingsplan för minskad plastanvändning samt samordning av stadens plastarbete • Stockholms stads handlingsplan för ett cirkulärt byggande - med fokus på minskat byggavfall, • Program för inköp.	Kompletterat i Bilaga 6
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Övergripande	Miljöförvaltningen har fått signaler om att en del förvaltningar inte har en fungerande grundläggande avfallshantering. Prioritet ett bör vara att säkerställa att alla uppfyller baskraven och sorterar ut de fraktioner som det finns utsorteringskrav för. Det händer mycket inom avfallsområdet och det ställs fler och fler krav på avfallsproducenterna. Enligt den nya avfallsförordningen (2020:614) ska t.ex. den som bedriver en yrkesmässig verksamhet där farligt avfall uppkommer, från och med den 1 november 2020, lämna uppgifter om sitt farliga avfall till avfallsregistret hos Naturvårdsverket. Att förmedla information om nya regler till hela staden är en svår uppgift. Stockholm Vatten och Avfall föreslår en utvecklad avfallsrådgivning och kommunikation vilket är mycket bra. Miljöförvaltningen ser till och med ett behov av att inom staden inrätta en typ av stödcentrum för resurseffektivitet och cirkularitet motsvarande energicentrum och kemikaliecentrum och då för allt avfall, inte bara det kommunala avfallet som ju är en mindre del.	Noterat
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Inledning	Några av kommunfullmäktige beslutade styrdokument saknas genomgående som övriga styrande dokument, samt markeringar där åtgärder i dessa dokument överlappar och stämmer överens: • Stockholms stads kemikalieplan 2020-2023, • Stockholms stads handlingsplan för minskad spridning av mikroplast 2020-2024, • Stockholms stads program för upphandling och inköp 2016	Texten om stadens styrande dokument har justerats. Handlingsplan mikroplast berörs i kapitlet Djupdykning inom några områden.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Inledning, Djupdykning inom några områden	Avfallsplanen nämner regeringens förslag att returpapper ska lämnas till kommunens insamlingssystem från och med den 1 januari 2022. Med tanke på den korta implementeringstiden kan det finnas anledning att i avfallsplanen ta upp vad detta kan komma att innebära för Stockholms del.	Har justerats. De förändrade förutsättningar och oklarheter som nu råder kring producentansvaren berörs i avfallsplanen. Slutversionen beskriver nu kända förutsättningar.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1	Föreslår att staden utvidgar insamlingen av trädgårdsavfall från villor.	Det finns möjlighet till insamling av trädgårdsavfall för samtliga villor och flerbostadshus.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1	På sid 17 sista stycket nämns bara schaktmassor som ett problem, men där bör även nämnas byggmaterial eftersom den mängden också är väldigt stor.	Texten har ändrats i enlighet med kommentaren.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1	Det vore bra att ytterligare analysera hur verksamhetsavfallet samlas in och hanteras och om det finns brister och svårigheter som staden skulle kunna bidra till att åtgärda. Räcker t.ex. insamlingsställena för verksamheters förpackningsavfall? Finns det svårigheter för små företag att enkelt bli av med mindre mängder farligt avfall? Ett förslag är ett upphandlat avtal för hämtning av farligt avfall som små verksamheter t.ex. förskolor kan använda sig av. Idag verkar exempelvis många pedagoger köra privat och slänga förskolans farliga avfall. Serviceförvaltningen skulle kunna få i uppdrag att göra en gemensam upphandling åt stadsdelsförvaltningarna och övriga som vill vara med.	Upphandling av övergripande ramavtal för avfallshantering har efterfrågats inom flera områden och av flera remissinstanser vilket noteras i pm för övriga synpunkter och delges berörda instanser.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.1	Om hela staden ska lyckas höja nivån på sin avfallshantering och sin resurseffektivitet så finns det förmodligen många verksamheter, både stadens egna och andra som är verksamma inom staden, som behöver hjälp med rådgivning och tips på aktiviteter.	SVOA har under 2020 omorganiserat och inrättat en ny enhet med fokus på rådgivning till kunder.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.4, 1.6, 1.8	Åtgärder som miljöförvaltningen föreslås vara ansvarig aktör för är att: 1. bistå med att sprida information om insamlingssystem för farligt avfall, 2. bedriva tillsyn över hanteringen av bygg- och rivningsavfall, 3. ta fram en handlingsplan för minimering av byggavfall, 4. bygga upp en kunskapsbank om plast, på stadens hemsida, som tar ett helhetsgrepp om plastfrågan från inköp till avfall/återbruk Dessa åtgärder är sådant som miljöförvaltningen redan arbetar med och avser att fortsätta med.	Noterat
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.5	Miljöförvaltningen bör inte ha en stödjande funktion när det gäller utsortering av matavfall utan i den frågan har förvaltningen ett tillsynsansvar.	Justerat i Bilaga 1.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.5	Det är viktigt att öka medvetenheten hos stadens invånare om matavfallets betydelse för miljön och ekonomin. Det är dock också viktigt att öka kommunikationen kring de rena ekonomiska fördelarna för de boende med att sortera ut matavfallet. Det finns ett ekonomiskt incitament i vart fall för villaägare att sortera ut matavfallet (i och med att det inte kostar något, och restavfallspåsen som däremot kostar minskar i vikt). Troligen finns det fortfarande villaägare som helt i onödan inte har behållare för utsortering av matavfall.	De ekonomiska fördelarna med matavfallsinsamling används i stor omfattning i det arbete som SVOA utför med att ansluta fler kunder till matavfallsinsamling. Hur styrning med taxan görs regleras löpande på årsbasis varför detaljer om sådan information inte hör hemma i avfallsplanen.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.5	I avfallsplanen föreslås att man vid nyproduktion av bostäder och offentliga kommunala lokaler planerar in matavfallsinsamling. Det borde planeras för insamling av alla materialslag vid nyproduktion, särskilt av plasten om vi ska kunna öka insamlingsgraden av den.	Kravet på fastighetsägare att ge möjlighet att sortera ut matavfall har lagstöd i och med införande av obligatorium. Motsvarande stöd finns inte för förpackningar med mera i samma grad. Att vid plan- och bygglovsremisser samt vid rådgivning påtala behovet av källsorteringsutrymmen även för andra fraktioner görs normalt inom SVOAs dagliga arbete.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.5	Här anges att medvetenheten hos stadens invånare ska öka om matavfallets betydelse för miljön och ekonomin. Det är viktigt att även öka kommunikationen kring de rena ekonomiska fördelarna för de boende med att sortera ut matavfallet. För villaägare till exempel så kostar det inget att sortera ut matavfall och restavfallspåsen som kostar minskar i vikt. Det finns förmodligen fortfarande villaägare som helt i onödan inte har behållare för utsortering av matavfall. Ekonomiska fördelar är inte bara viktiga att framhålla när det gäller matavfall utan också i andra sammanhang då sådana finns.	Noterat
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.6	Här anges att verksamheterna ska "se över möjligheter till återanvändning av material från rivning och renoveringar". Förslagsvis görs en något skarpare skrivning som till exempel att verksamheterna ska "börja återanvända ...". Föreslår även att lägga till en punkt som handlar om "att öka kompetensen inom staden kring återbruk av material från rivning och renoveringar".	Texten har ändrats.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.6	På sid 25 (i pdf 34) föreslås åtgärder som kan utföras av verksamheter inom Stockholms stad. Förslagsvis tas även följande åtgärder tas med : 1. Ta fram en handlingsplan för ett cirkulärt byggande och följa de riktlinjer som fastställs däri (se generella kommentarer om pågående processer). 2. Ställa krav på att konsulter ska planera för att minimera spill och material som är svåra att återvinna vid projekteringen. 3. Ställa krav på att byggtreprenörer ska minimera emballage vid inköp av bygg- och anläggningsmaterial. 4. Ställa krav på att byggtreprenörer ska återvinna temporära material på byggarbetsplatser 5. Se över möjligheter till återanvändning av material från rivning och renoveringar skulle kunna skrivas skarpare som t ex "börja återanvända ..." . 6. Öka kompetensen inom staden kring återbruk av material från rivning och renoveringar".	Föreslagna åtgärder har lagts till.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.6	Föreslår att delmål 1.6 formuleras om så att det inte bara anges att mängden avfall ska minska utan också att det som uppkommer ska tas omhand resurseffektivt.	Målformuleringen har ändrats så den är enhetlig med 1.7 och därmed fokuserar på ökning av förebyggande och återvinning istället för att minska avfallsmängden.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.7	Här är kemikalieaspekten viktig information om att inte återbruka textilier som riskerar vara behandlade med flamskyddsmedel osv är viktigt. Det borde också stå något om den insamling som flera kläd- och textilkedjor har, och kanske kan staden samarbeta med dessa?	Insamling via butikskedjor beskrivs i Bilaga 2 och berörs i åtgärden samarbeta med andra aktörer för att utveckla nya affärsmodeller. Utsortering av textil som innehåller ämnen som inte ska återanvändas eller till exempel päls från utrotningshotade djur sker i behandlingsledet.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.9	Fortsätta åtgärder för förbättrad slamkvalitet, framför allt vad gäller kadmium, silver och koppar. Kommentar: Föreslår att planen hänvisar till Revaqs krav istället för att peka ut tre specifika ämnen. Därutöver finns det tusentals ämnen som vi inte har koll på och som det inte finns några gränsvärden för. Därför ska också utvecklingen följas vad gäller andra ämnen som visar sig vara problematiska.	Enligt certifieringssystemet Revaq ska varje VA-huvudman peka ut "prioriterade ämnen" att arbeta med. Förutom att vi naturligtvis ska klara alla ställda krav i Revaq för att få sprida slammet vilket tas upp i den inledande beskrivningen under 1.9.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	2.1	Nya papperskorgar bör vara sådana som är helt slutna så att plastskräp inte blåser ut och skadedjur inte kan riva upp skräp.	Arbetet med att där det är lämpligt byta till komprimerande och slutna papperskorgar kommer att fortsätta.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	2.1	Delmålet bör inte bara omfatta stadsmiljö och grönområden utan också industriområden.	Begreppet stadsmiljö innefattar industriområden där staden är markägare.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	2.1	Näringslivet som tillhandahåller mycket av det material som sedan blir skräp i stad och natur, till exempel take awayförpackningar behöver få riktade kommunikationsinsatser. trafikkontoret, SVOA och miljöförvaltningen borde kunna göra något tillsammans. Exempelvis erbjuda arbetsplatser att delta i vårstädningsskampanj med skräpplockning för att öka medvetandet om nedskräpning hos vuxna.	Detta pågår redan idag i samverkan med Håll Sverige Rent.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	2.1	Pilotprojekt med platssamverkan skulle också kunna genomföras i något av Stockholms industriområden som till exempel Västberga industriområde.	Fokus kommer att ligga på redan utvalda områden.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	2.1	Verksamhetsutövare såsom fastighetsägare, centrumägare, affärsidkare och andra till att sätta upp askkoppar utanför entréer och personalingångar för att minska antalet fimpar på stadens gångbanor Kommentar: Det är viktigt att uppmaningarna om att sätta upp askkoppar vid entréer med mera inte står i strid med rökförbuden enligt 6 kap. 2 § tobakslagen (2018:2088), som bland annat gäller entréer till vissa typer av lokaler som allmänheten har tillträde till.	Juridiken är oklar och åtgärden har tagits bort.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	2.2	Anser att följande åtgärder är onödiga: • Inventera riskområden där skräp från land riskerar att hamna i havet och vidta åtgärder för att förhindra att så sker • Identifiera källorna till marin nedskräpning för att kunna sätta in förebyggande åtgärder Det är bättre att referera till pågående arbete med att ta fram handlingsplanen för minskad spridning av plast, handlingsplan mikroplast samt miljöförvaltningens uppdrag att samordna stadens plastarbete.	Åtgärderna justeras till att arbeta vidare med frågan med utgångspunkt från handlingsplaner mot mikroplast och nedskräpning.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	2.2	Behovet att utreda ansvar för bottenstädning bör även omfatta skräp i stadens vattenområden, det vill säga även det som finns i vattenmassan och inte endast på botten.	Städning vattenområden tas med i arbetet med stadens befintliga gränssnittslista avseende ansvarsfördelning av drift och underhåll.
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	3.1	Angående åtgärden: • Informera allmänheten via Miljöbarometern eller motsvarande. Åtgärd är bra. Det finns redan statistik om avfall på Miljöbarometern men miljöförvaltningen deltar gärna i arbetet med att utveckla informationen där. Miljöbarometern bör dock fortsätta att presentera statistik. Information om hur man ska sortera och minska sitt avfall hör inte hemma just på Miljöbarometern.	Noterat
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	4.3	Angående åtgärden: • Säkerställa platser som långsiktigt kan användas för snöupplag och anpassa dessa så att spridning av mikroplast undviks. Enligt handlingsplan mikroplast är trafikkontoret, exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och Stockholm Vatten och Avfall ansvariga utförare, i samråd med miljöförvaltningen. Miljöförvaltningen ska inte stå som ansvarig aktör.	Handlingsplan mikroplast berörs i kapitlet <i>Djupdykning inom några områden</i> . Ansvar har justerats i Bilaga 1.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	4.3	Ett återkommande problem är bristen på platser för hantering av avfall. Avfallsplanen ska innehålla en beskrivning av hur behovet av platser för anläggningar för att hantera avfall har tillgodosetts i kommunens översiktsplan och i kommunens övriga arbete med fysisk planering. I förslaget till avfallsplan anges att fokus i Stockholms översiktsplan, som beslutades 2018, är att anpassa transport-infrastruktur och bostäder till att staden växer och till de utmaningar som klimatförändringar innebär. Miljöförvaltningen delar Stockholm Vatten och Avfalls syn på att det är viktigt att staden också planerar för ytor för till exempel masshantering, hantering av begagnade varor, sopsand och snöhantering. Därför är det bra att avfallsplanen föreslår att exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret ges i uppdrag att reservera markområden i staden för avfallshantering.	Noterat
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Bilaga 1	Angående ansvariga för åtgärden: • Ställa tydliga krav på avfallshanteringens inklusive farligt avfall i bygg- och rivningslov samt följa upp att kraven efterlevs. Här bör det stå "i samarbete med miljöförvaltningen". Stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen måste finna effektiva sätt att samarbeta kring tillsyn av avfallshantering i samband med rivningar.	"I samarbete med miljöförvaltningen" tillagt i bilaga 1.
Norrmalms stadsdelsnämnd	Övergripande	De åtgärder som föreslås beröra stadsdelsnämnden är genomförbara och flera åtgärder arbetar förvaltningen redan med. Överlag finns ett stort behov av samordning inom staden och andra aktörer, till exempel med trafikkontoret avseende renhållning och kommunikation.	Noterat
Norrmalms stadsdelsnämnd	Inledning, Bilaga 6	Avfallsplanen ligger i linje med stadens Miljöprogram 2020–2023 och klimathandlingsplan 2020–2023. För att enklare förstå hur avfallsplanen är kopplad till stadens övriga dokument på miljöområdet bör avfallsplanen innehålla någon typ av strukturskiss eller att bilagan Relaterade lagar, förordningar, mål och strategier kompletteras med Stockholms stads övriga strategidokument så att den ger en mer heltäckande bild.	Översyn av kopplingar till övriga styrdokument görs under kapitel målsättning och ambition och djupdykningar. Åtgärder kopplas primärt till övergripande styrdokument som miljöprogrammet
Norrmalms stadsdelsnämnd	1	För förvaltningen och för nämndens verksamheter handlar arbetet bland annat om att minska matsvinnet och öka möjligheterna till att ta hand om matavfall. Förvaltningen har genomfört en kartläggning av möjligheterna att sortera ut matavfall i nämndens förskolor, som visar att vissa fastigheter kräver ombyggnationer för att möjliggöra avhämtnings av matavfall. Förskolorna kan komma att påverkas genom att ombyggnation krävs (och därmed ökade kostnader) för att möjliggöra uppsamling och avhämtnings då kraven avseende detta ökar.	Noterat
Norrmalms stadsdelsnämnd	1	Förvaltningen arbetar med frågan i sina verksamheter. Inom till exempel förskolan har verksamheterna avlägsnat miljöfarliga inventarier och lämnat till återvinning och förskolans personal utbildas löpande för att få ökad kunskap om skadliga kemikalier, miljömärkta produkter, miljöfarligt avfall och förnyelsebart material.	Noterat

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Norrmalms stadsdelsnämnd	2	Angående uppföljning av målen om nedskräpning så anges att medborgarenkäten används av miljöförvaltningen. Även för stadsdelsförvaltningarna är medborgarenkäten viktig för uppföljning, tillsammans med trygghetsmätningen och den statistik som framkommer via Synpunktportalen som samlar inkomna synpunkter från allmänheten. Detta bör anges i avfallsplanen, anser förvaltningen. Vidare är förvaltningen angelägen att staden utvecklar metoderna för att mäta och uppskatta mängden skräp i park- och stadsmiljö, så att detta kan användas i uppföljningsarbetet. Förvaltningen anser att det angeläget att det genomförs en stadsövergripande utveckling så hela staden använder samma metod för utvärdering av skräp i parker.	Endast ansvarig för enkäter skrivs ut i avfallsplanen. Dessa kan sedan nyttjas av många inom staden för uppföljning. Trygghetsmätningen och ärenden i synpunktportalen följs upp men de bedöms svåra att använda som nyckeltal. De metoder för skräpmätning som används i stadsmiljö kan även användas i parkmiljö.
Norrmalms stadsdelsnämnd	2	Ställer sig positiv till avfallsplanens ambitioner om att ta hand om och minska uppkomsten av marint skräp. I det arbetet är det bland annat angeläget att ansvarsfördelningen för drift och underhåll för vattendrag, strandkanter och bottnar förtydligas och att samverkan stärks mellan berörda förvaltningar och övriga aktörer.	Städning vattenområden tas med i arbetet med stadens befintliga gränssnittslista avseende ansvarsfördelning av drift och underhåll.
Norrmalms stadsdelsnämnd	2	I avfallsplanen anges att evenemangsarrangörer har ett ansvar att städa evenemangsområdet och det närområde som påverkas av evenemanget. Här har staden en uppgift att ställa krav på detta när tillstånd för evenemang ges och att staden behöver resurser för att följa upp städning genomförs på ett tillfredsställande sätt. Detta bör tydliggöras i avfallsplanen.	Ett arbetssätt likt det i synpunkten beskrivna finns idag. Noteras i pm för övriga synpunkter och delges berörda instanser.
Norrmalms stadsdelsnämnd	2	Stadsdelsförvaltningarna som ansvarar för renhållning på parkmark berörs av flera åtgärder tillsammans med bland andra trafikkontoret, som ansvarar för renhållningen på gatumark. Överlag ser förvaltningen ett stort behov av samordning med trafikkontoret, till exempel kommunikation om nedskräpning är ett viktigt område att samverka kring även framöver. Förvaltningen är positiv till stadsgemensamma kommunikationsinsatser bland annat för att signalera en samstämmighet inom staden och att vi alla har ett gemensamt ansvar för våra offentliga rum.	Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden.
Norrmalms stadsdelsnämnd	2	Förvaltningen får ibland synpunkter på att det är skräpigt kring stadens återvinningsstationer, bland annat med avfall som placeras vid sidan om stationerna. Detta kan delvis bero på att det är svårt för invånare att veta var de kan lämna vissa typer av avfall såsom kemikalier, elavfall, textilier och större avfall. Ibland inkommer också synpunkter på storsäckar på allmän plats som bidrar till nedskräpning och förvaltningen anser att det bör finnas rutiner som säkerställer att dessa tas om hand. Välkomnar att avfallsplanen har som ambition att arbeta med att tydliggöra för stockholmarna hur olika typer av avfall ska hanteras.	SVOA har kontinuerlig dialog med producenternas representanter om nuvarande system. Utvecklingen av producentansvaret är i skrivande stund oklart. Rutin för storsäck är under framtagande av trafikkontoret.
Norrmalms stadsdelsnämnd	2.1	Anser att åtgärderna under delmål 2.1 Nedskräpningen i stadsmiljön och grönområden ska minska borde kunna slås samman så att rubriken blir Åtgärder som utförs av verksamheter inom Stockholms stad. Så rubriceras åtgärderna under övriga delmål och det skulle fungera även under detta mål. Dessutom är flera åtgärder likadana för både trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna samt att stadsdelsförvaltningens roll försvunnit på till exempel åtgärden om platssamverkan Sergels torg. Tydlig ansvarsfördelning finns i bilagan Sammanställning av åtgärder.	Delmålet är justerat i enlighet med synpunkten.
Norrmalms stadsdelsnämnd	2.1	Flera åtgärder är likadana för både trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna samt att stadsdelsförvaltningens roll försvunnit på till exempel åtgärden om platssamverkan Sergels torg.	Ansvarsfördelning i Bilaga 1 har förtydligats där så är möjligt.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Norrmalms stadsdelsnämnd	3	I linje med stadens framkomlighetsstrategi och miljöprogram anses att det är viktigt att service, såsom avfallshantering, utvecklas i takt med att Stockholms stad arbetar för minskat bilberoende. Förespråkar åtgärder som underlättar för de invånare som inte har tillgång till bil för att ta sig återvinningscentralerna utanför staden. Anser att stadens arbete med mobila miljöstationer och pop-up återbruk är en viktig service som bör prioriteras även fortsättningsvis. När platser för avfallssortering och mobila miljöstationerna planeras är det angeläget att tillgängligheten till platserna beaktas så att de fungerar för till exempel personer med funktionsnedsättning. En betydelsefull service för äldre och funktionsnedsatta är möjligheten att få hjälp med att bli av med till exempel grovavfall och elektroniskt avfall.	SVOA arbetar löpande med att tillgänglighetsanpassa de system som erbjuds.
Norrmalms stadsdelsnämnd	4	Målområdet är en viktig förutsättning när Stockholm växer och förvaltningen vill framföra att det är angeläget att stadsdelsförvaltningarnas behov tas om hand vid planering av nya områden. Dels behöver förvaltningen etableringsplats för parkentreprenörerna, men även källsortering och framtida omhändertagande av parkkompost kräver plats i stadsutvecklingen. För stadsutvecklingen förespråkas en ökad så kallad områdesplanering, vilket bland annat skapar möjlighet för ökad samverkan kring avfallsfrågor.	Noterat
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	Övergripande	Är positiv till den nya avfallsplanen och dess framåtsyftande blick med att i första hand minska skräpmängder, därefter återanvända, återvinna och i sista hand deponera. Framförallt välkomnas att nedskräpning tillkommit som ett prioriterat område. För att komma tillrätta med nedskräpningen krävs en samordning mellan förvaltningen och andra berörda förvaltningar och bolag. Dessutom behöver verksamheter och medarbetare ha kunskap om avfallsplanen samt om stadens miljöprogram och klimathandlingsplan med intentioner om att minska avfallsmängder för att uppnå målen om en hållbar stad.	Noterat
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	Övergripande	Förvaltningen har ett pågående arbete med att ta fram en lokal miljö- och klimathandlingsplan 2020–2023. Handlingsplanen kommer att utgå från stadens styrdokument, bland annat avfallsplanen. Handlingsplanen kommer att presentera konkreta aktiviteter och förvaltningen ser att möjlighet finns att ta fram aktiviteter för att bidra till uppfyllelsen av avfallsplanens mål. Förvaltningens miljögrupp bestående av en miljösamordnare och en referensgrupp arbetar för att belysa relevanta miljöfrågor och förankra aktiviteterna i verksamheterna. Förvaltningens miljösamordnare samverkar med miljöförvaltningen och miljösamordnare från övriga stadsdelsförvaltningar i planering av aktiviteter för att fånga upp samverkansmöjligheter. Handlingsplanens aktiviteter ska även inkluderas i verksamhetsplaner för att underlätta genomförande och uppföljning i ILS.	Noterat
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	Övergripande	För de delar där SVOA inte har rådighet, utan andra förvaltningar och bolag är ansvariga, är det viktigt att delmålen arbetas in i respektive verksamhetsplan och följs upp i verksamhetsberättelserna.	När avfallsplanen har beslutats bör respektive verksamhet ta ställning till hur den ska implementeras i respektive verksamhet.
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	Övergripande	Anser att strukturen för samverkan inom staden är avgörande för avfallsplanens genomförande. Det behöver tydligt framgå vilka nämnder eller bolag som är ansvariga för att prioritera och leda samordning av åtgärder för att effektivisera arbetet och se till att åtgärder genomförs och följs upp. För att lyckas med genomförandet av avfallsplanens högt ställda mål krävs en fungerande samverkan, innovation, inköp, upphandling och strategiska verktyg. Det behöver tydligt framgå vilken roll respektive förvaltning har för att bidra till ökad resurshushållning.	Roller beskrivs i avfallsplanen och där så är möjligt anges ansvarig förvaltning (Bilaga 1). En manual för uppföljning av avfallsplanen kommer att tas fram av SVOA och publiceras i anslutning till avfallsplanen i stadens kanaler.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	1.1	För att åstadkomma minskade avfallsmängder inom förvaltningens verksamheter finns flera utmaningar. Verksamheter och medarbetare ha kunskap om avfallsplanens, miljöprogrammets och klimathandlingsplanens intentioner om att minska avfallsmängder för att uppnå målen om en hållbar stad. Behov finns av en konkret handlingsplan till avfallsplanen som stöd i arbetet.	Avfallsplanen har tidigare inte kompletterats med en handlingsplan och det ligger i dagsläget inte i uppdraget att ta fram en sådan. När avfallsplanen är antagen bör respektive verksamhet ta ställning till hur den ska implementeras i respektive verksamhet. Bilaga 1 ger ett stöd för respektive förvaltning och bolag att identifiera åtgärder som berör respektive organisation.
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	1.1, 2.1	Konsumtionens påverkan och vikten av resurshushållning för att minska skräpmängder framhålls i avfallsplanen. För att bidra till måluppfyllelsen bör förvaltningen ytterligare förbättra sitt arbete inom upphandling och inköp. På förvaltningen finns behov av kompensutveckling samt stöd och vägledning från centrala förvaltningar för att säkerställa att beställare har den relevanta kunskapen om miljökrav och kan agera förebyggande för att minska onödiga inköp.	Noteras, inkluderas i pm för övriga synpunkter som delges berörda instanser
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	1.2	Ett sätt att bidra till minskade avfallsmängder är, som avfallsplanen framhåller, genom ökat återbruk som exempelvis kan ske via Stocket. Kommunfullmäktige har ett mål om att 5 000 annonser ska publiceras till Stocket årligen för att öka återbruk inom stadens egna verksamheter. Förvaltningen har identifierat att återbruket endast ställer krav på att verksamheter lägger upp annonser men inte på att beställningar av varor görs från Stocket. Välkomnar därför initiativ om ett uppsatt mål för beställning av varor och möbler från Stocket. Informationsinsatser är av stor vikt.	Noterat
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	2	Kopplat till nedskräpning finns även stora problem med tjuvtippar som stadsdelsförvaltningarna ansvarar för att hantera och som innebär stora kostnader att omhänderta. Förvaltningen har i stadsövergripande nätverk lyft frågan om en önskad samordning centralt samt möjlighet för stadsdelsförvaltningarna att erhålla medel för insatser kopplade till tjuvtippar.	Noterat
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	2	Med nedskräpningen inom stadsdelsområdet följer även problem med skadedjur. För att komma tillrätta med nedskräpningen och skadedjuren krävs en samordning mellan förvaltningen och andra berörda förvaltningar och bolag. Förvaltningen arbetar redan idag på flera olika sätt med att minska nedskräpningen i stadsdelsområdet, bland annat har ett renhållningsprojekt inletts i samverkan med Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning och Järva fastighetsägare. Ser framförallt att det finns ett behov av stöd i arbetssätt som når resultat, kommunikation och styrning av insatser för att få till beteendeförändringar som genererar minskad nedskräpning. Det vore önskvärt med stadsgemensamt kommunikationsmaterial kopplat till arbetet med att minska nedskräpning.	Handlingsprogram mot skadedjur är under framtagande. Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden.
Serviceförvaltningen, stab	1.1	Serviceförvaltningen ser att vissa inköp går att styras med hjälp av stadens upphandlingar. När det gäller delmål 1.1 anges följande åtgärd "Vidareutveckla miljöhänsyn i stadens program för upphandling och inköp och stärk inriktningen mot cirkulär ekonomi och avfallsförebyggande (klimathandlingsplanen)". Serviceförvaltningen är utpekad som ansvarig aktör för denna åtgärd. Serviceförvaltningen är inte den enhet inom staden som arbetar fram stadens program för upphandling och inköp, utan det är stadsledningskontoret, finansavdelningen. Detta bör korrigeras i sammanställning, så att missförstånd kan undvikas. Serviceförvaltningen genomför centralupphandlingar och andra upphandlingar i enlighet med stadens program för inköp.	Justerat

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
SISAB	1	Ett verktyg för att främja en cirkulär bygg- och rivningsprocess är genom upphandlingskrav och därigenom gynna metoder och företag som driver den här utvecklingen. SISAB och stadens övriga byggande bolag har tagit fram gemensamma krav för bygg- och rivningsavfall. Kraven fokuserar på att minska avfallsmängderna i själva byggproduktionen. Kraven utgår från Byggföretagens Resurs- och avfallsriktlinjer vid byggande och rivning 2019 men har anpassats och preciserats för bolagens utmaningar och förutsättningar. Att stadens byggande bolag tar ett samlat grepp med gemensamma krav är en styrka och skapar en tydlighet gentemot branschen i linje med avfallsplan.	Noterat
SISAB	1.6	Det saknas idag uppgifter för hur mycket byggavfall som genereras inom Stockholms stad, men det är till synes stora mängder som måste minska för att nå stadens uppsatta miljömål. Byggavfall har en betydande påverkan ur ett resurshushållnings-perspektiv samt miljöpåverkan. Ett helt cirkulärt byggande är idag en utopi men stegvis behöver branschen och SISAB röra sig mot det målet.	Noterat
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	Övergripande	Det är ofta skräpigt kring stadens återvinningsstationer, bland annat i Skarpnäcks stadsdelsområde. Detta kan delvis bero på att det är svårt för invånare att veta var de kan lämna vissa typer av avfall såsom batterier och elavfall som därför lämnas vid sidan av stationerna. Instämmer i att det behövs säkra och lättillgängliga system för insamling av farligt avfall, liksom för andra typer av avfall. Ett förslag är att vid återvinningsstationerna marknadsföra den mobila hämtningen av elavfall och farligt avfall samt publicera Pop-up återbruks turlista. Nudging, det vill säga att designa situationer som gör att det blir lätt att göra rätt, riktade insatser för beteendeförändring har använts framgångsrikt i andra kommuner för att hjälpa innevånarna att göra rätt och minska nedskräpning i stadsmiljö.	Synpunkten tas med i SVOA:s kommunikationsplanering.
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	Övergripande	Stockholm vatten och avfalls Pop-up återbruk har ett positivt utfall av att öka återbruket i staden. Förvaltningen har en nära dialog med SVOA om att utöka de två placeringarna av Pop-up återbruk inom stadsdelsområdet. Dock så är containrarna skrymmande och kräver mer plan yta än parkmiljön har att erbjuda. Föreslår en mini-Pop-up som kan vara mer flexibel i placeringen.	Noterat
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	Övergripande	Anser att en huvudansvarig förvaltning eller bolag ska utses när en specifik åtgärd handlar om samverkan mellan olika verksamheter i staden. Saknas ett tydligt uppdrag är det lätt att ingen tar initiativet till att genomföra åtgärden. Ett exempel på åtgärd som ska utföras av stadsdelsförvaltningarna är att vi ska kommunicera kring arbetet med att hålla rent samt motverka nedskräpning. Förvaltningen gör bedömningen att stadsgemensamma kommunikationsinsatser är effektivare än ett delegerat ansvar kring kommunikation.	Roller beskrivs i avfallsplanen och där så är möjligt anges ansvarig förvaltning (Bilaga 1). En manual för uppföljning av avfallsplanen kommer att tas fram av SVOA och publiceras i anslutning till avfallsplanen i stadens kanaler.
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	Övergripande	Genom att utöka material- och energiåtervinning inklusive matavfall bidrar vi till cirkulär ekonomi där uttaget av råvaror minskar. Insamling av matavfall minskar utsläpp av växthusgaser då de används till förnybart bränsle. Bättre är insamling via kombitank än kärl då även transporter minskar. För att kunna göra detta behöver vi medel till miljöhus, installation av matavfallskvarn och kombitank, miljöskåp, kärl och annan utrustning. Detta är alltså investeringskostnader och driftkostnaden hamnar sedan på förvaltningen. Vad förvaltningen ser är att driftkostnaderna minskar då vi producerar mindre mängd hushållsavfall och klimatnytta ökar. Föreslår med anledning av detta att effektiv avfallshantering ska inkluderas i ansökan för klimatinvesteringsmedel.	Noterat

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	Inledning	I planen nämns att hämtningstjänster för grovavfall kommer att utvecklas. Grovavfall är en utmaning för verksamheterna då det ofta är skrymmande och inte ingår i hämtning av återvinningsfraktionerna. Det framgår inte i planen om stadens egna verksamheter är inkluderade, förvaltningen önskar ett förtydligande.	Har förtydligats att det avser hushåll.
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	1	Skarpnäcks arbetsmarknadsåtgärd Mediabox byggde på uppdrag av förvaltningen en hemsida som motsvarade Stocket år 2015. Anledningen att projektet fallerade var att omsättningen var för låg. Nu när hela staden har möjlighet till återbruk av varor via Stocket ser förvaltningen att det är av allra största vikt att även verksamheter som skola, förskola och äldreomsorg får kännedom om Stocket. Därför är informationsinsatser om cirkulär ekonomi, varför återbruket behöver öka och avfallet minska av vikt.	Informationsinsatser avseende förebyggande tas upp i delmål bland annat 1.1, 1.3 och 1.5.
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	1	Angående Stocket så finns det en i kommunfullmäktiges mål om att 5 000 annonser ska publiceras då det inte nödvändigtvis betyder att bokningar av varor görs från Stocket. Ett mål för bokningar av varor och möbler från Stocket för att få ett flöde av varor i staden och ett ökat återbruk bör utredas, samt att även svar på efterlysning inkluderas i statistiken.	Mål för bokningar i Stocket bedöms inte lämpligt att införa i Avfallsplanen men noteras i pm för övriga synpunkter som delges berörda instanser.
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	1	Det är tydligt i planen att elavfall och farligt avfall är hushållens och verksamhetsutövarens ansvar samt att det bästa avfall är det som aldrig uppstår, vikten av en cirkulär ekonomi. Stadens nya leasingavtal på telefoner riskerar kortare användningstid då avtalen löper på tre år men vid tidigare köp av telefoner användes de i fem till åtta år. Upphandling av digital utrustning är ett utvecklingsområde där fokus på prestanda bör integreras än mer och öppna möjligheterna för rekonditionerad utrustning. Föreslår att staden i kommande upphandlingar ställer ökade miljö – och klimatkrav på LCA och återanvända material samt biologiskt nedbrytbara material där möjlighet finns, till exempel i engångsmaterial.	Krav i upphandling tas upp i delmål 1.1 och 1.2 och hanteras av stadsledningskontoret med stöd av miljöförvaltningen
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	Övergripande	Inom övriga verksamheter som hanterar avfall i förvaltningen finns ett behov av centrala riktlinjer för vilken typ av avfallshantering som i första hand ska användas. Stadsgemensamma riktlinjer skulle innebära en likställighet inom staden och kunna användas som mall i tidiga skeden när om- och nybyggnationer genomförs. Eftersöker därför samordnande insatser vid exploatering och nysamt ombyggnationer för att i tidiga skeden tillgodose utrymmen för parkdrift och centrala riktlinjer för typ av avfallsinsamling.	Detta innefattas i skriften Projektera och bygg för god avfallshantering samt Avfallshantering i det offentliga rummet.
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	Övergripande	Anser att en viktig åtgärd för att arbetet med avfallsplanen ska uppnås är att varje verksamhet ska implementera utpekade åtgärder i respektive verksamhetsplan för att sedan följas upp i verksamhetsberättelserna.	Kompletterat med text under avsnittet <i>Uppföljning</i> .
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	Inledning	Bedömer att avfallsplanens mål samt delmål är förenliga med stadens nya miljöprogram och klimathandlingsplan. Föreslår att även mål och åtgärder på samma tydliga sätt kan kopplas till, utöver miljöprogram och klimathandlingsplan, stadens övriga styrdokument så som till exempel handlingsplan för minskad spridning av mikroplast. Fördelen med att förtydliga kopplingar till fler styrdokument är att det blir lättare för förvaltningen att identifiera synergieffekter att fokusera på utifrån flera målsättningar.	Översyn av kopplingar till övriga styrdokument görs under kapitel <i>Målsättning och ambition</i> och <i>Djupdykning inom några områden</i> . Åtgärder kopplas primärt till övergripande styrdokument som miljöprogrammet.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	1	Förvaltningen arbetar idag inom förskola med kunskapshöjande insatser för barn gällande avfallsminimering och -sortering. Förvaltningen välkomnar ett utökat arbete inom dessa frågor där SVOA informerar och förser den pedagogiska verksamheten med ytterligare samarbeten och kampanjer. På detta sätt kan stadsdelsförvaltningen tillsammans med SVOA och andra berörda tekniska förvaltningar genomföra långsiktigt arbete med attitydförändring kopplat till nedskräpning.	Noterat
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	1.1, 1.2	Flera åtgärder i avfallsplanen är grundade i upphandlingsfrågor för att dels initialt motverka uppkomst av avfall, dels förbättra avfallshanteringen. Upphandlande verksamheter kan driva mot hållbarhetsmål genom exempelvis krav på reduktion av engångsartiklar, bättre livslängd eller reparerbarhet för produkter.	Vad gäller engångsartiklar pågår ett arbete med det kategoribaserade systemet för upphandling inom stadsledningskontoret och miljöförvaltningen för att utveckla kravställning.
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	1.1, 1.2	Framhåller behovet av kunskapshöjande insatser till upphandlande verksamheter där SVOA bidrar med information om vilka avfallskrav som är möjliga och mest effektiva att ställa för att uppnå denna målsättning.	Noterat
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	1.3	Lyfter fram förslaget om att materialåtervinna grus som används för sandning av gång- och cykelvägar under vinterhalvåret som en lämplig metod för att uppnå större andelar avfall att materialåtervinna. Detta påverkar dock hantering av material samt utökade upplagsplatser hos förvaltningens befintliga driftentreprenad vilket är svårt att justera under gällande avtalsperiod. Metoden bör dock framarbetas och kompletteras som standard till samtliga kommande upphandlingar av driftavtal i hela staden.	Noterat
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	2	Återvinningsstationerna i stadsdelsområdet är ofta nedskräpade och utsatta för skadegörelse. Ansvariga materialbolag i enlighet med producentansvaret brister i tillsyn och skötsel av stationerna vilket bidrar till att områden för nedskräpning ofta sprider sig till intilliggande park- och gatumark. Förvaltningen får utifrån detta motta återkommande klagomål från medborgare och får även bekosta extra städinsatser för att undvika ytterligare nedskräpning samt skadegörelse. Eftersöker en tydligare ansvarsfördelning mellan kommunen och materialbolagen gällande arbetet med underhåll av återvinningsstationerna. Stadsdelsförvaltningen vill betona att vid ett eventuellt utökat ansvar för extra städinsatser runt återvinningsstationerna också beaktas en ökad driftbudget. En möjlig åtgärd kan vara gemensamma riktlinjer för hur denna problematik ska bemötas samt att dialog med materialbolagen sker centralt från staden.	Samråd med Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) sker centralt och ansvarsförhållanden är reglerade.
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	2	Stadsdelsförvaltningen har tillsammans med Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning och Fastighetsägare i Järva initierat ett samverkansprojekt som bemöter problematiken med nedskräpning i Järva. Syftet med projektet är att identifiera och genomföra gemensamma insatser där staden och civilsamhället arbetar gemensamt med renhållningsfrågor. Målsättningen är att identifiera långsiktiga arbetssätt och där helhetsperspektiv över områden kopplat till nedskräpning används. Vanligtvis sker inte stadens och civilsamhällets insatser parallellt vilket gör att skräpet ofta bara byter ägare för stunden när det blåser över ansvarsgränserna. Det är således viktigt att arbeta med helheten över ett område och att städinsatser och arbetet med attitydförändringar sker dels inom staden, dels i civilsamhället samtidigt. Vill följaktligen trycka på att alla former av långsiktiga lösningar måste föregås av tydlig kommunikation och samverkan med flera aktörer inom stadsdelsområdena.	Noterat

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	2	Intill återvinningsstationerna förekommer ofta olovligt uppställda klädinsamlingsboxar. Dessa insamlingskärl medför stor nedskräpning då de ofta är i dåligt skick och personer återkommande gör inbrott i och sprider materiel runt omkring dessa. Nedskräpningen genererar mycket klagomål från medborgare och missnöjet ökar när förvaltningen inte kan råda bot på grundorsaken till problematiken. Stadsdelsförvaltningen kan sällan göra något åt dessa kärl då de inte står på parkmark och att det blir en juridisk utdragen process om ägandeförhållande. Föreslår därför att en central instans ansvarar för dessa frågor över hela staden och tar fram riktlinjer för hur staden ska arbeta med denna gemensamma problematik.	Ett återkommande problem kring klädboxar är om de står på privat mark; då har staden begränsad möjlighet att agera. Det utreds ny lagstiftning om fastighetsnära insamling av textil vilket bör medföra att problem med publik insamling kommer minska. Ur det perspektivet bedöms det inte prioriterat att i avfallsplanen föreslå åtgärder om central hantering av denna problematik.
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	2	Vill påpeka att kommunikation och samverkan med civilsamhället och berörda förvaltningar inom staden i olika former är en viktig del i arbetet att motverka nedskräpning och uppnå förbättrad avfallshantering. Eftersöker därför samordnande och centrala funktioner som särskilt driver arbetet kring nedskräpningsproblematiken runt ÅVC och klädinsamlingskärl samt arbetar mot förekomst av tjuvtippar av farligt avfall i stadsdelsområdet.	Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	2	Tjuvtippar är ett stort och utbrett problem för stadsdelsförvaltningen att hantera inom ordinarie driftbudget för park och stadsmiljö. I förekommande fall innehåller tjuvtipparna ofta farligt avfall så som byggavfall, elavfall, vitvaror, men även hushållssopor och trädgårdsavfall. Eftersöker en samordnande funktion från staden samt möjlighet för stadsdelsförvaltningar att erhålla medel för dessa insatser. Att endast ta bort tjuvtippar i stadsdelsområdet bidrar inte till en långsiktig lösning till problemet. Informations- och kommunikationsinsatser med inriktning på attitydförändring i kombination med alternativa ställen att lämna avfall på krävs för att minimera farligt avfall i utemiljön.	Upphandling av övergripande ramavtal för avfallshantering har efterfrågats inom flera områden och möjlighet att inkludera tjänster för hantering av dumpningar kan undersökas. Fördelning av budgetmedel styrs lämpligen inte i avfallsplanen, fråga om centrala medel och upphandlingar noteras i pm för övriga synpunkter som delges berörda instanser. Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	2.2	Anser att en tydlig ansvarsfördelning gällande drift och underhåll av stadens vattendrag saknas och ser ett behov av att detta förtydligas och fastställs. I delmål 2.2 om Uppkomsten av marint skräp ska minska kan beskrivningen av delmålet och åtgärder tydligare kopplas till detta arbete. Det saknas tydliga ansvarsfördelningar mellan SVOA och förvaltningen gällande till exempel överväxt i vattendrag som påverkar vattenflöden, skräp på botten och längs med nedre åkanter, sedimentlagringar och uppdämningar orsakade av träd som fallit. I delmålet är SVOA en av de aktörer som ska bidra till målfyllelse men förvaltningen saknar ett utpekat ansvar för rubriken Åtgärder som utförs av Stockholm Vatten och Avfall under målet. På flera platser i Bällstaån i Spånga-Tensta stadsdelsområde förekommer kraftig överväxt och skräpiga botten som måste få en hållbar och långsiktig driftsplan kopplad till sig.	SVOA borttaget som aktör. Städning vattenområden tas med i arbetet med stadens befintliga gränssnittslista avseende ansvarsfördelning av drift och underhåll. Problematik som överväxt, sedimentering med mera berör inte avfallsplanen.
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	2.2	Tydliga ansvarsfördelningar mellan SVOA och övriga förvaltningar behöver fastställas avseende arbetet med nedskräpning i marin miljö. Förvaltningen anser att underhåll av stadens vattendrag måste prioriteras och driftansvar måste förtydligas.	Städning vattenområden tas med i arbetet med stadens befintliga gränssnittslista avseende ansvarsfördelning av drift och underhåll.
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	3.1	Poängter att kommunikation är mycket viktigt för att skapa ett långsiktigt arbete mot nedskräpning. Ser därför att kommunikation från staden till medborgare sker av flera förvaltningar parallellt inom till exempel ett utpekat ansvars- eller geografiskt område för att uppnå bred spridning. Vill betona vikten av en samordnande funktion inom staden som hanterar kampanjer och kommunikations- och informationsinsatser som förvaltningar därefter kan bidra med att sprida i lokala informationskanaler.	Noterat
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	4	Stadsdelsförvaltningens behov av avfallshantering behöver även säkerställas i tidiga skeden i synnerhet när nya bostadsområden planeras. Förvaltningens styrda åtgärder är exempelvis i vissa fall platskrävande. Dels behöver driftentreprenör av parkmark etableringsytor för omhändertagande av material inom parkdrift, dels till exempel ytor för utökad sortering av fraktioner från källsortering i offentlig miljö.	Noterat
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	4.3	Stadsdelsförvaltningen ställer sig positiv till utökat införande av mobila återvinningscentraler (ÅVC). Överlag krävs idag tillgång till bil eller annat fordon för att ta sig till ÅVC inom staden. Föreslår en ökning av möjligheten för medborgare att återvinna och återbruka på rätt sätt även utan tillgång till bil eller annat fordon. För boende i stadsdelsområdet är ibland tillgång till bil begränsad och därför ser förvaltningen positivt på att SVOA kan utöka samt i förlängningen även permanenta arbetet med mobila ÅVC i staden. Detta ligger även i linje med miljöprogrammet om arbetet med att minska bilberoendet i staden. Det ställer dock krav på att information om dessa möjligheter verkligen når ut till hushållen i syfte att uppnå målsättningen om minskat bilberoende.	Noterat
Stadsbyggnadskontoret, Strategi- och utvecklingsenheten	4	Avfallsplanen beskriver ett behov av att platser och markområden säkerställs för avfallsrelaterade verksamheter, så som snöupplag, återvinningscentraler, schaktmassor och samordnade logistiklösningar. Kontoret jobbar utöver den vanliga översikts- och detaljplaneprocessen med en kontinuerlig områdesplanering för att tillgodose behov som dessa. Det är viktigt att tydliggöra hur olika avfallsverksamheters markanspåk skiljer sig åt för att kunna avgöra hur och var de bäst bemöts i planeringsprocessen. Kontoret vill understryka vikten av tidig dialog mellan de olika tekniska förvaltningarna och menar att kunskap om förutsättningar och behov initialt behöver komma från den eller de förvaltningar som har huvudansvar för verksamhetsområdet.	SVOA ser positivt på synpunkten och tar med intentionen, exempelvis till revideringen av skriften Projektera och bygg för god avfallshantering.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Stadsbyggnadskontoret, Strategi- och utvecklingsenheten	4	Att beakta avfallshantering och annan teknisk försörjning i stadsplaneringen är en nödvändighet för ett hållbart samhällsbyggande. Stadsbyggnadskontoret utvecklar samarbetsformer, processer och rutiner som säkerställer frågornas plats i den långsiktiga, strategiska planeringen såväl som i detaljplaneringen.	Noterat
Stockholm Business Region	Övergripande	Välkomnar den nya avfallsplanen och stödjer dess strategiska avsikt, att ge avfallsfrågan en större vikt vid planering av nya områden, miljöbedömningar och i främjande av ett fossilfritt och hållbart Stockholm 2040. Bolaget värdesätter särskilt, utifrån sitt uppdrag att marknadsföra Stockholm internationellt, att Stockholm Vatten och Avfalls sätter ett högt mål om att vara ledande inom avfallshantering.	Noterat
Stockholms Hamnar	Övergripande, Bilaga 1	Konstaterar att förslaget till avfallsplan är ambitiöst, när det gäller mål, delmål och föreslagna åtgärder. I planen ingår en stor mängd relativt detaljerade åtgärder och det är angeläget att det sker en samordning med de ägardirektiv och aktiviteter som ingår i stadens budget. Det är också viktigt att tydliggöra vem som är huvudansvarig för att genomföra åtgärden i de fall flera aktörer omnämns, se mer under avsnitt om Mål 2 nedan.	Har justerats i Bilaga 1 där så är möjligt
Stockholms Hamnar	1.5	Stockholms Hamnar har, utöver arbetet med att minimera sitt matsvinn och sortera ut sitt matavfall, även ett ansvar för att fartyg med servering av mer än 25 portioner ombord ska kunna lämna ifrån sig matavfall separat. Detta ansvar bör framgå i avfallsplanen.	Stockholms Hamnar är tillagda som aktör med ansvar för delmålet.
Stockholms Hamnar	1.6	Det dokument som en stor del av stadens bolag tillsammans har tagit fram, "Gemensamma krav för bygg- och rivningsavfall", bör omnämnas under avsnitt "Bygg- och rivningsavfall".	Krav på bygg- och rivningsavfall tas upp i Bilaga 2.
Stockholms Hamnar	2	En generell synpunkt avseende målområdet är att ansvarsfördelningen mellan olika verksamheter inom Stockholms stad behöver vara tydligare. Föreslagen åtgärd om att "Utveckla samverkan mellan olika aktörer och tydliggöra ansvarsområden" ser Stockholms Hamnar därför som central och en viktig utgångspunkt för att fastställa ansvar för övriga åtgärder inom målområdet. Dock framgår det i bilaga 1 Sammanställning av alla åtgärder och ansvariga att olika aktörer omnämns som ansvariga för nämnda åtgärd på olika ställen (se sidan 6 respektive sidan 17 i bilaga 1).	Har justerats i Bilaga 1 där så är möjligt
Stockholms Hamnar	2	Vill tydliggöra att ett ökat fokus på åtgärder mot nedskräpning sannolikt kommer att innebära ökade kostnader för verksamheter inom staden.	Noterat
Stockholms Hamnar	2	Utöver antal skräpkorgar i sjö nära lägen vill Stockholms Hamnar lyfta fram betydelsen av vilken typ av skräpkorg det är, för att uppnå ett bra resultat	Justerat
Stockholms Hamnar	2.1	Anser att fler aktörer än trafikkontoret behöver vara involverade i åtgärden "Ta fram en handlingsplan för minskad nedskräpning på land och i vatten".	Fler aktörer är tillagda.
Stockholms Hamnar	4	Instämmer i avfallsplanens bedömning att, i och med att tippling av snö i vattenområden endast får ske med dispens, det är nödvändigt att lämpliga ytor finns reserverade för snöhantering i staden.	Noterat
Stockholms Hamnar	4	Betonar vikten av att staden möjliggör tillräckliga ytor för att ställa kärl/containrar på de platser där avfall lämnas. I annat fall kan skyldigheten att ta emot sorterat avfall inte fullgöras.	Noterat
Stockholms Hamnar	Bilaga 2	På flera ställen i bilagan är "hushållsavfall" omnämnt. Detta bör ersättas av "kommunalt avfall" då begreppet "hushållsavfall" har tagits bort i och med ny avfallsförordning.	Har justerats
Stockholms Hamnar	Bilaga 2	Definitionen av "fartygsgenererat avfall" bör vara enhetlig, dvs. det bör tydliggöras att i begreppet ingår både fast och flytande avfall.	Har justerats

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Stockholms Hamnar	Bilaga 2	Framhåller potentialen i insamling av matavfall från fartyg i reguljär trafik (skärgårds/färjetrafiken).	Noterat
Storsthlm	Övergripande	Stödjer avfallsplaneförslagets notering om att målluppfyllelsen i planen är beroende av nära samverkan med omvärldens aktörer.	Noterat
Storsthlm	Övergripande	Vill betona hur betydelsefull en regional samverkan är för avfallsplanens genomförande. Planen bör även kunna inspirera regionala avfallsaktörer till ökade målsättningar och även öka regional kommunal samverkan inom området. Storsthlm noterar att detta också formuleras i avfallsplanen: "Staden kan dock inte uppnå målen på egen hand utan arbetet behöver ske i nära samverkan med omvärlden. Avfallsplanen bör därför utformats på ett sätt som ska stimulera och stärka samverkan och utveckling." Storsthlm ser med det som utgångspunkt att Stockholms stad genom Stockholms Vatten och Avfall samt andra förvaltningar bör vara drivande krafter i det regionala samarbetet i syfte att nå målen i avfallsplanen. Den funktionella regionen blir aldrig starkare än när alla dess delar samverkar.	Noterat
Storsthlm	Övergripande	Ser stora fördelar med att avfallsplanen korrelerar med mål kopplade till Stockholms stads övriga handlingsplaner såsom Stockholm stads miljöprogram 2020-2023 samt klimathandlingsplan 2020-2023.	Noterat
Storsthlm	1	Anser att planens frågor knyter an till det arbetet som pågår med att hitta en ökad samverkan kring ÅVC-centraler.	Noterat
Storsthlm	1.2, 1.6, 1.8, 4.3	Den absoluta majoriteten av länets kommuner, bland andra Stockholms stad, har nu ställt sig bakom de regionala principerna för återvinningscentraler som Storsthlm tagit fram. Dessa är: 1. Invånarna i Stockholms län ska ha möjlighet att nyttja återvinningscentraler oberoende av kommungränser. Fri rörlighet ska råda. 2. Ekonomisk utjämning ska ske mellan de ÅVC-ansvariga organen, så att kostnader för privatpersoners besök på återvinningscentraler belastar avfallskollektiven på ett rättvisande sätt. 3. De ÅVC-ansvariga organen bör sträva efter att på sikt samlas kring benämningar, skyltning med mera som gör verksamheten så enkel, bekväm och begriplig som möjligt för privatpersoner och företag. I dagsläget pågår arbetet med att i en samverkansöverenskommelse konkretisera princip två i vilket SVOA:s och Stockholms stads medverkande är avgörande för slutresultatet. Storsthlm ser att detta arbete med fördel kan beskrivas i planen, då det uppdraget även ligger i linje med avfallsplanens målsättningar.	Texter under <i>Styrmedel och infrastruktur</i> kompletteras med hänvisning till pågående arbete med kvittningssystem och en åtgärd för införande om gemensamt symbolsystem läggs till.
Storsthlm	2	Ett viktigt föreslaget huvudmål syftar till att förebygga att nedskräpning uppkommer. Att nedskräpning i offentliga miljöer ökar den upplevda otryggheten kan inte underskattas. I avfallsplanen beskrivs ett antal åtgärder för att nå målen om att minska nedskräpningen i stadsmiljön och grönområden. Dessa åtgärder bör vara av största betydelse för Stockholm stads övriga trygghetsarbete.	Noterat
Storstockholms brandförvar	4	Av erfarenhet vet SSBF att bränder i avfallsanläggningar vanligen är svårsläckta och varar lång tid. Dessa släckinsatser resulterar ofta i att stora mängder kontaminerat släckvatten uppkommer. SSBF anser att ytor avsedda för avfallshantering skall vara tätgjorda för att kunna effektivt samla upp förorenat släckvatten. Detta kan bidra positivt till att nå de nationella miljömålen avseende giftfri miljö samt levande sjöar och vattendrag.	Noterat. Hanteras inom miljö- och bygglovsprocesser

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Storstockholms brandförsvär	4	Ställer sig positivt till förslaget att avfallshantering ska vara en del i stadens fysiska planering. Detta möjliggör att även risker för brandspridning samt räddningstjänstens möjligheter för räddningsinsatser tas i beaktande i tidigt skede.	Noterat
Storstockholms brandförsvär	4	I planen föreslås att tillgängligheten av avfallsinsamling för stadens innevånare skall förbättras genom ombyggnation eller etablering av nya anläggningar vilket innebär nytt markanspråk. SSBF anser att både permanenta men även temporära avfallsinlämningsplatser planeras med hänsyn till att åtkomligheten för räddningstjänstens fordon i stadsmiljön inte försämras.	Säkerställs genom tillståndprocesser och lovförfarande
Storstockholms brandförsvär	Miljökonsekvensbeskrivning	Anser att redovisade miljökonsekvenser avseende tekniska olycksrisker är svårbedömda utifrån räddningstjänstens perspektiv eftersom miljöbedömningens avgränsning utesluter den direkta påverkan från befintliga och planerade anläggningar.	Noterat
Svenska bostäder	Övergripande	Noterar att remissförslaget överlappar flera andra styrande dokument, exempelvis handlingsplanen för mikroplast, stadens kemikalieplan och den kommande handlingsplanen för byggavfall. Bolaget arbetar efter den plan som i dag ligger till grund för denna remiss.	Noterat
Svenska bostäder	Övergripande	Tycker att det är positivt att varje avsnitt med åtgärder och ansvariga aktörer följs av hur uppföljningen av nyckeltal (i de fall det finns) ska ske.	Noterat
Svenska bostäder	Övergripande	I de åtgärdsförslag som ges bör en översyn av formuleringarna göras för att tydliggöra vilken status respektive åtgärd har. I flera fall är inte heller "kan", "bör" eller "ska" alls uttalat.	Har justerats där så är lämpligt
Svenska bostäder	1.1, 1.2	I tabellen i 1.1. och 1.2 upprepas samma aktivitet för Stocket.	Aktiviteten fyller en funktion i båda sammanhangen.
Svenska bostäder	1.1, 1.3, 1.4	I den information som riktar sig till stadens invånare bör SVOA använda sig av bostadsbolagen som en kanal, allmännyttan har tillsammans ca 75 000 lägenheter. Uppföljningsmöten är även önskvärt där de allmännyttiga bostadsbolagen får ta del av information, statistik och förbättringsområden mm för att på bästa sätt arbeta framåt.	Noterat
Svenska bostäder	1.3, 3.2	Aktivitetera "Fastighetsbolag ska skapa sorteringsmöjligheter för boende och verksamheter samt informera om dessa" (1.3) och "Fastighetsbolagen kan bidra till att skapa förutsättning för bostadsnära insamling av förpackningar" (3.2) är motsägelsefulla.	Delmål 3.2 har justerats.
Svenska bostäder	1.4	Att erbjuda fastighetsnära insamling av farligt avfall till våra hyresgäster gör att vi exempelvis måste ansöka om tillstånd för att få mellanlagra farligt avfall. Det innebär även att vi måste åtgärda utrymmen mm för att lagring ska kunna ske. Vi ser det inte som rimligt att utföra.	Åtgärden har justerats till insamling av farligt avfall i form av elektronik vilket innebär mindre anpassningskrav och utgör en betydande del av det farliga avfall som lämnas fel i restavfallet.
Svenska bostäder	1.5, 3.2	I de fall som dispens måste ansökas hos Miljö- och hälsoskyddsnämnden vore det effektivt om en resurs på miljöförvaltningen är avsatt för allmännyttans bostadsbolag i syfte att lära känna verksamheterna och deras förutsättningar och utmaningar.	Noteras i pm för övriga synpunkter som delges berörda instanser.
Södermalms stadsdelsnämnd	1	Förvaltningen kommer flytta till nya lokaler i Hammarby sjöstad våren 2021, vid flytten kommer så mycket som möjligt av möblemanget flyttas med och nyanskaffning av inventarier sker endast om det är absolut nödvändigt. Detta för att vi ska vara resurssmarta och minska konsumtionens klimatpåverkan. Det som inte går med i flytten kommer läggas ut på återbrukstjänsten Stocket.	Noterat

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Södermalms stadsdelsnämnd	1	Flertalet av avfallsplanens åtgärder är grundade i upphandlingsfrågor. Det finns därför ett behov av informationsinsatser om vilka krav som är möjliga och effektivast att ställa inom avtalsupphandlingar på förvaltningen.	Avseende engångsartiklar pågår ett arbete med det kategoribaserade systemet för upphandling inom stadsledningskontoret och miljöförvaltningen för att utveckla kravställningen om dessa.
Södermalms stadsdelsnämnd	1.5	Förvaltningen har ett pågående arbete med att införa matavfallsinsamling i stadsdelsnämndens verksamheter där det är tekniskt möjligt. Många av nämndens kommunala förskolor och äldreboenden har matavfallsinsamling redan idag och vid nybyggnation av större verksamhetslokaler beställer vi installation av matavfallskvavn med kombitank (fettavskiljare/matavfall). Eftersom stadsdelsnämnden endast förhyr lokaler och ibland även delar soputrymmen med andra hyresgäster har förvaltningen inte beslutsrätt i alla lägen.	Obligatoriet gäller samtliga fastighetsägare, eventuella undantag får hanteras enligt fastställda rutiner.
Södermalms stadsdelsnämnd	2	Uppskattar att avfallsplanen bekräftar att Stockholms Hamn AB, på uppdrag av trafikkontoret, kontinuerligt genomför renhållning av vattenytor och strandkanter i centrala Stockholm.	Noterat
Södermalms stadsdelsnämnd	2.1	Bedömer att föreslagna åtgärder är relevanta för att uppnå målsättningen att nedskräpningen i stadsmiljön och grönområden ska minska. Att parker och grönområden ska upplevs rena, välskötta, trygga och tillgängliga är prioriterat för förvaltningen. Vissa åtgärder som föreslås utförs redan såsom att erbjuda skolklasser att delta i vårstädningskampanj med skräpplockning och att tillämpa klimatsmarta alternativ i avfallshanteringen genom att ersätta gamla och trasiga skräpkorgar med självkomprimerande skräpkorgar med solcellsdrift.	Noterat
Södermalms stadsdelsnämnd	2.1	Åtgärden att "Hålla en hög standard i stadsdelarnas lekparkar så att de är fria från nedskräpning" bör förtydligas då den är svår att förstå. Vad menas med hög standard? Är det lekplatsernas allmänna skick avseende lekutrustning mm och/eller renhållningsfrekvensen som åsyftas?	Åtgärden har omformulerats.
Södermalms stadsdelsnämnd	2.1	Beträffande åtgärden att kommunicera kring arbetet med att hålla rent samt motverka nedskräpning så genomför förvaltningen det idag främst genom digitala kanaler såsom Facebook, på förvaltningens hemsida samt på de självkomprimerande skräpkorgarna med solcellsdrift. Gör bedömningen att stadsgemensamma kommunikationsinsatser är effektivare än ett alltför delegerat ansvar kring kommunikation.	Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden.
Södermalms stadsdelsnämnd	2.2	Anser att huvudansvarig förvaltning eller bolag ska utses för genomförande av föreslagna åtgärder enligt samma struktur som gäller för renhållning på land.	Städning vattenområden tas med i arbetet med stadens befintliga gränssnittslista avseende ansvarsfördelning av drift och underhåll.
Södermalms stadsdelsnämnd	4.3	Ställer sig positiv till utökad verksamhet av mobila återvinningscentraler (ÅVC). Generellt sett behöver medborgare ha tillgång till bil för att ta sig till ÅVC inom staden. Vill utöka möjligheten för medborgare att kunna återvinna på rätt sätt även utan tillgång till bil eller annat fordon. Det förekommer flera områden inom stadsdelsområdet där tillgång till bil är begränsad och därför är det positivt på att Stockholm vatten och avfall (SVOA) kan utöka samt i förlängningen även permanenta arbetet med mobila ÅVC i staden.	Noterat

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
SÖRAB	Övergripande	Vi tycker att det är bra att det tydligt framgår att: <i>"Framtagande har följt Naturvårdsverkets gällande föreskrifter om innehållet i en avfallsplan. En revision av Naturvårdsverkets föreskrifter har pågått under samma period som framtagandet av avfallsplanen. Stockholm Vatten och Avfall har försökt ta hänsyn till förändringar i föreskrifter som förväntas träda i kraft efter revisionen."</i> Vad vi dock saknar är förtydligande av vilka föreskrifter som avses då referenser i bilagorna görs till specifika paragrafer, alltså om det refereras till NFS2017:2 eller NFS2020:6.	Förtydliganden har lagts till.
SÖRAB	Övergripande	Även där målet är kvantitativt så saknas beskrivning av målnivå, dvs. hur man vet att målet är uppnått. Exempel på detta återfinns under delmål 1.2: * Uppföljning och nyckeltal: Statistik på hur mycket som lämnas till återbruk i stadens insamlingssystem (Stockholm Vatten och Avfall) * Mängd material återanvänt via Stocket (Serviceförvaltningen) * Tillgänglighet för återbruk, kundundersökning (Stockholm Vatten och Avfall)	Noterat. En manual för uppföljning av avfallsplanen kommer att tas fram av SVOA och publiceras i anslutning till avfallsplanen i stadens kanaler
SÖRAB	Övergripande	Vissa mål är utformade på ett sätt som kan vara svårt att följa upp. Även då uppföljning står skriven så framgår inte var nivån för uppfyllnad ligger. Exempel på detta återfinns under delmål 4.4: "Uppföljning och nyckeltal: Beskriv hur arbetet har vidareutvecklats för att nå delmålet (Stockholm Vatten och Avfall)"	En manual för uppföljning av avfallsplanen kommer att tas fram av SVOA och publiceras i anslutning till avfallsplanen i stadens kanaler
SÖRAB	Inledning	Tabell 2, sid 6, e.u. bör bytas mot i.u. i enlighet med vad som står i Bilaga 2	Har justerats
SÖRAB	1	I mål 1 framgår det tydligt i beskrivningen att det omfattar boende och verksamma. Men gäller detta hushållsavfall (kommunalt avfall) eller inkluderar det även insamlat avfall från offentlig miljö? Detta behöver förtydligas och hänsyn bör tas att även detta avfall omfattas av EU:s avfallshierarki. Om mål 1 inte inkluderar insamlat avfall från offentlig miljö bör detta förtydligas på annan lämplig plats.	Har förtydligats
SÖRAB	1.1, 1.2, 1.3	Arbetet med schaktmassor, bygg- och rivningsavfall omfattar strömmar som rör sig över regionen oavsett var kommungränserna går. Det är en komplicerad fråga att arbeta med och SÖRAB ser gärna ett utökat samarbete med Stockholm rörande detta under planperioden.	Noterat
SÖRAB	2	Vi ser positivt på att nedskräpning lyfts fram som ett eget mål.	Noterat
SÖRAB	3	I den beskrivande texten för mål 3 finns en punktlista över vad som behandlas under detta mål. Detta skulle med fördel kunna läggas in i samtliga målbeskrivningar, för ökad tydlighet och av pedagogiska skäl.	Noterat
SÖRAB	3, 4	Ordet "hushållsavfall" används fortfarande i beskrivningen för delmål 3.1 och i åtgärderna under delmål 4.3	Har justerats
SÖRAB	Bilaga 2	Sidan 24, tabell 6: Utgör värme från renat avloppsvatten samt el verkligen energikällor, är de inte produkter utlevererat från anläggningarna?	I det sammanhanget är de energikällor.
SÖRAB	Bilaga 2	Figur 3 på sidan 9 är otydlig	Figurer etc. kommer att justeras till den beslutad och publicerad version.
SÖRAB	Bilaga 2	Vi föreslår att begreppet Kommunalt avfall införs och används genomgående i dokumentet.	Har justerats
SÖRAB	Bilaga 2	Sidan 17, Rubrik 3.2.4, 5e stycket, konstig meningsbyggnad: "Vattenverksmullen används sedan 2019 som på jordbruksmark eller i jordbruksprodukter"	Har justerats
SÖRAB	Bilaga 2	Sidan 22, under rubriken Batterier, Insamling och behandling, sista stycket: framgår inte vad Recipo är för en aktör	Har förtydligats

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
SÖRAB	Bilaga 2	Sidan 22, under rubriken Bilar, Insamling och behandling, sista stycket: framgår inte hur många procent av bilens vikt som ska återvinnas/återanvändas.	Har justerats
SÖRAB	Bilaga 2	Tabell på sidan 7, hur kan totalmängden matavfall år 2014 och 2018 understiga det som går till rötning?	Totalmängden avser separat insamlat matavfall och mängd till rötning inkluderar även avfallskvarn ansluten till avloppsnät. Har förtydligat i tabellen med kommentar.
SÖRAB	Bilaga 2	Figur 4 på sidan 10, saknar färgförklaring för "övrigt"	Figursättning justeras till slutlayout
SÖRAB	Bilaga 2	Sidan 20, bör nämnas att regeringen avser att avskaffa producentansvaret för returpapper och lägga över det på kommunerna. Kan även nämna att det finns en osäkerhet rörande förpackningsförordningen då inga system som ansökt om TIS blivit godkända.	Texten har justerats med nu gällande och kända förutsättningar.
SÖRAB	Bilaga 2	Sidan 21, sista stycket under rubriken Insamling och behandling: fragmenterats ersätts med fragmenteras, förbrännas ersätts med förbränns.	Har justerats
SÖRAB	Bilaga 3	Beteckning (NFS-nummer) på vägledningen som referens till bör framgå, då det i bilagan refereras till specifika paragrafer.	Har lagts till
SÖRAB	Bilaga 8	Ordet "Kommunalt avfall" står med i ordlistan medan ordet "hushållsavfall" inte finns med men används i definitionen av "grovavfall". Vårt förslag är att det i beskrivningen av "Kommunalt avfall" framgår att detta ersatt ordet "Hushållsavfall" i lagstiftningen från och med år 2020. Alternativt lägga till ordet "hushållsavfall" i ordlistan och där hänvisa till "Kommunalt avfall".	Har justerats
Trafikkontoret, stadsmiljö	Övergripande	De åtgärder som föreslås i planen ligger väl inom ramen för kontorets pågående verksamhet och bedöms inte innebära några utökade åtaganden. Vill däremot påpeka att stadens insatser inom avfallskommunikation även fortsättningsvis gagnas av en väl genomtänkt samordning med övriga aktörer.	Noterat
Trafikkontoret, stadsmiljö	Inledning	Konstaterar att Stockholmsregionens invånare i hög grad är mobila och av naturliga skäl väljer det enklaste sättet för kvittblivning av restprodukter och avfall. Av detta följer att dimensionering av behandlingsanläggningar, återvinningscentraler och annan infrastruktur behöver ske i samråd med närliggande kommuner. Det faktum att vissa anläggningar både samutnyttjas och samägs av SÖRAB och SVOA utgör ytterligare argument för gemensam planering av anläggningar och strategier för att utveckla framtida avfallsfrågor.	Noterat
Trafikkontoret, stadsmiljö	4	Mål 4 visar att avfallsplaneringen är en viktig parameter 1 den fysiska planeringen. Kontoret konstaterar att delmålen 4 1, 4.2 och 4.5 är förutsättningar för att detta ska ske och att målen behöver tillämpas i alla faser av planeringen och att de planerade lösningarna inte förändras i samband med t.ex. genomförandet eller senare, då området är färdigställt. Om avfallshanteringen förändras, eller om området inte har en flexibilitet som möjliggör andra lösningar, kan det få negativa konsekvenser för områdets framtida funktion och utformning.	Noterat

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Trafikkontoret, stadsmiljö	4.5	I samband med exploatering och planering uttrycks ambitioner att undersöka nya tekniklösningar för insamling och behandling av avfall. Hänsyn måste då tas till lösningarnas långsiktiga effektivitet och att förutsättningar för driftsekonomi och annat kan förutsättas vara stabila över tid. Planeringen behöver också möjliggöra flexibilitet inför framtida förändringar, nya krav och önskemål från både boende, fastighetsägare och entreprenörer. I sammanhanget kan stadens samverkan som "älskade stad" visa på olika vägar att utveckla avfallshantering. Initiativet syftar till att hitta effektiva logistiklösningar för ett antal olika verksamheter belägna centralt i Stockholm, genom att samlasta och samdistribuera olika verksamheters varuflöden, från produkt till avfall.	Noterat
Utbildningsnämnden	Övergripande	Konstaterar att arbetet med implementering av avfallsplanen kommer att ställa krav på förändrade arbetssätt såväl på skolorna som inom central förvaltning. Kraven ökar också på en nära samverkan med andra nämnder och bolag för att nå målen.	Noterat
Utbildningsnämnden	Övergripande	Konstaterar att det i förslaget inte redovisas någon barnkonsekvens- eller jämställdhetsanalys. Då ärendet är en remiss från kommunstyrelsen har förvaltningen inte gjort någon egen bedömning av planens konsekvenser för barn eller för jämställdhet. Förvaltningen ser inga specifika aspekter att lyfta ur utbildningsförvaltningens perspektiv i en sådan analys.	Noterat
Utbildningsnämnden	1	I dag saknas en centralt upphandlad transportör av verksamhetsavfall och farligt avfall. Förvaltningens bild är att skolorna hittat lösningar på detta, men att det finns en stor variation. För att nå avfallsplanens långsiktiga mål behöver skolornas arbete med sortering och hämning underlättas. Vill därför betona vikten av ett stadsövergripande arbete för upphandling av hämtning av verksamhetsrelaterat avfall, inklusive farligt avfall.	Noteras i pm för övriga synpunkter som delges berörda instanser.
Utbildningsnämnden	1.1	Menar att en effektiv avfallshantering kräver förändrade arbetssätt på många skolor, men också att lokalmässiga förutsättningar finns för en god källsortering. Det är därför angeläget att i samband med ombyggnation och nyproduktion av skolor skapa goda förutsättningar för källsortering, såväl i anslutning till skolkök som andra ytor.	Noterat
Utbildningsnämnden	1.1	Förslaget pekar tydligt på stadens fastighetsbolags ansvar för att skapa sorteringsmöjligheter för boende och verksamheter, samt informera om detta. Här vill förvaltningen lyfta en problematik kring befintliga skollokaler, som ibland har bristfälliga soputrymmen, och i vissa fall behöver byggas om för att möjliggöra en adekvat källsortering. Enligt det samverkansavtal som reglerar hyresförhållandet mellan utbildningsnämnden och SISAB räknas en ombyggnation av soputrymmen som en verksamhetsanpassning. Kostnaderna för detta kommer därför hyresföras. Vill därför understryka vikten av att nämnden tillförs medel för de eventuella ombyggnationer som krävs, för att undvika en ekonomisk prioritering av soprum framför undervisning. En annan viktig åtgärd är att tillsammans med fastighetsägaren stötta skolorna i att hitta bra lösningar för sortering i befintliga lokaler, i syfte att begränsa kostnaderna.	SVOA har omorganiserat avfallsverksamheten med en Rådgivningsenhet som kommer att fungera som stöd till fastighetsägare och kunder
Utbildningsnämnden	1.1	Upphandling och inköp är ett nyckelområde för att nå de mål som föreslås i den nya avfallsplanen. Ökade krav ställs på att upphandla återvunnet material och begagnade produkter. Vill betona behovet av att serviceförvaltningen har en övergripande kompetens kring dessa frågor för att kunna bistå förvaltningar och bolag avseende kravställning i upphandlingar.	Noterat

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Utbildningsnämnden	1.2	Ibland behöver skolor avyttra inventarier och annat som inte lämpar sig för Stocket, men där det skulle kunna finnas en efterfrågan bland privatpersoner, företag eller föreningar för återbruk. Föreslår därför att även stadens verksamheter ska kunna avyttra inventarier och möbler, som inte tas emot på Stocket, till övriga återbruksverksamheter som finns och planeras i staden.	Noterat. Juridiska förutsättningar för att avyttra återbruksprodukter utanför staden som organisation är betydligt mer komplicerat och behöver utredas ytterligare vilket noteras i pm för övriga synpunkter och delges berörda instanser.
Utbildningsnämnden	1.2	Förslaget anger tydligt att återbruk ska vara förstahandsalternativ i samband med införskaffande av möbler och inventarier. Utbildningsnämnden beslutade i samband med verksamhetsplan 2020 att alla verksamheter som står inför nyanskaffning av möbler, inventarier och utrustning alltid ska kontrollera aktuellt utbud på Stocket återbruk och förvaltningens eget lager innan nyanskaffning görs. Beslut att inte återbruka ska motiveras.	Noterat
Utbildningsnämnden	1.2	Förslaget till ny avfallsplan tar även upp en rad förslag som rör återbruk av byggmaterial och andra skrymmande produkter. Denna typ av återbruk kan ibland vara aktuell för förvaltningens verksamheter. Problemet i dag är att det saknas förvaringsmöjligheter för denna typ av produkter som ofta är skrymmande. Staden bör därför gemensamt identifiera platser och lokaler för förvaring av skrymmande produkter och material för återbruk.	Utreds inom arbetet med handlingsplan för cirkulärt byggande
Utbildningsnämnden	1.5	I förslaget till ny avfallsplan tydliggörs kravet att alla stadens verksamheter ska sortera ut sitt matavfall till biologisk behandling. Kravet är inte nytt, då kommunfullmäktige redan 2019 beslutat om obligatorisk matavfallsinsamling från och med 2021-01-01 för verksamheter som serverar över 25 portioner per dag. Samtliga skolor omfattas därför redan av detta krav.	Noterat
Utbildningsnämnden	1.5	Förslaget tydliggör också kravet att alla stadens verksamheter ska minimera sitt matsvinn. Förvaltningen bedriver sedan flera år ett aktivt arbete kring att minimera matsvinnet, bland annat genom projektet "Planetens mat" som omfattade såväl klimatsmarta måltider som minskat svinn. Under projektperioden för "Planetens mat" var målet för de deltagande skolorna att tallrikssvinnet som mest fick uppgå till 30 gram/person/dag, i snitt på en vecka. Projektets erfarenheter kommer att spridas till skolorna för att öka kunskapen om hur man kan arbeta för mindre svinn och minskad klimatpåverkan från skolmåltider.	Noterat
Utbildningsnämnden	1.8	Förslaget till ny avfallsplan tar särskilt upp behovet av att undvika plastprodukter i samband med inköp, och i synnerhet engångsartiklar av plast. Förvaltningen arbetar redan i dag med att så långt det är möjligt undvika användning av plast och engångsartiklar av plast. Ser positivt på förslaget men vill samtidigt betona att ökade krav behöver ställas i samband med upphandlingar för att rätt produkter ska finnas tillgängliga för skolorna.	Arbete med krav pågår inom arbetet med kategoristyrning av upphandling och handlingsplan för minskad plastanvändning

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Utbildningsnämnden	3.1	Avfallsplanens tredje delmål betonar vikten av en ökad kunskap hos stockholmarna kring avfallsfrågor. Bland de åtgärder som föreslås finns krav på att utöka kunskaper om avfallsminimering och sortering i förskola och skola. Skolorna arbetar i dag på en rad olika sätt med att utbilda eleverna i avfallsfrågor och hållbar utveckling. Detta sker både som en del av undervisningen och med koppling till skolmåltider. Fältlabbet – Stockholms mobila naturskola, Lärande för hållbar utveckling (LHU) och olika typer av undervisningsfilmer är exempel på hur förvaltningen erbjuder stöd till skolorna kring undervisning i dessa frågor.	Noterat
Östermalms stadsdelsnämnd	Inledning	Ser positivt på att det under 2020 kommer att öppnas en sorteringsanläggning för mat- och restavfall i Högdalen. I samband med byggandet av anläggningen stängdes återvinningscentralen för trädgårdsavfall som fanns där. Istället ska motsvarande verksamhet byggas upp i Bromma. I förvaltningens arbete med skötsel och utveckling av stadsdelsområdets parkmiljöer uppkommer stora mängder trädgårdsavfall. För att minska transporter önskar förvaltningen att anläggningar för trädgårdsavfall etableras på fler platser i Stockholm.	SVOA noterar att det finns en efterfrågan på samordning av hantering av trädgårdsavfall från stadens verksamheter likväl som det kommunala avfallet. Det finns efterfrågan på centrala upphandlingar av ett flertal avfallsslag vilket noteras i pm för övriga synpunkter och delges berörda instanser.
Östermalms stadsdelsnämnd	1	Mål 1 berör bland annat återanvändning av produkter och staden har marknadsplatsen Stocket där inventarier som blivit över kan annonseras och få ny plats hos någon annan av stadens förvaltningar och bolag. När förvaltningens huvudkontor renoverades under det gångna året inventerades och dokumenterades samtliga inventarier. Många inventarier återanvändes i de nya lokalerna. Förvaltningen erfor att det tigha tidsschemat för ombyggnation samt begränsade möjligheter att lagerföra inventarier gjorde att Stocket inte kunde användas i önskad utsträckning. Det tog för lång tid innan produkterna hämtades, om de ens hämtades. Anser att det är problematiskt att staden endast har volymmål avseende antalet annonser på Stocket. Det skulle behöva kompletteras med andra mål för att styra inköp av inventarier dit, i syfte att öka flödet av produkter på Stocket. Förvaltningen arbetar med att ta fram ett eget informationsmaterial till verksamheterna kring avfallsfrågan och då även kring återbruk. Detta för att ge ökad kunskap om hur verksamheterna kan arbeta med avfall enligt EU: avfallshierarki och hur det praktiskt går till. Ett sådant samlat material skulle med fördel kunna tas fram centralt och spridas inom stadens verksamheter.	Avfallsplanen innehåller även mångdmål för återanvänt material på Stocket. Efterfrågan på utveckling noteras i pm för övriga synpunkter som delges berörda instanser.
Östermalms stadsdelsnämnd	1	Genom att utöka material- och energiåtervinningen inklusive matavfall bidrar vi till en cirkulär ekonomi där uttaget av råvaror minskar. Insamlingen av matavfallet minskar co2 utsläppen då de används till förnybart bränsle. Än bättre med insamling via kombitank än kärl då även transporter minskar. För att kunna göra detta behövs investeringsmedel till installation av matavfallskvärl och kombitank och kärlskåp. Dessa investeringar leder till både minskade driftkostnader och en klimatnytta som även går i linje med bland annat målet om ökad matavfallsinsamling. Förvaltningen föreslår att det ska gå att söka klimatinvesteringsmedel för dessa investeringar.	Noteras i pm för övriga synpunkter som delges berörda instanser.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Östermalms stadsdelsnämnd	2	Angående uppföljning av målen om nedskräpning så anges att det är miljöförvaltningen som använder medborgarenkäten. Vill poängtera att medborgarenkäten även är viktig i stadsdelsförvaltningarnas arbete med uppföljning, tillsammans med trygghetsmätningen och statistiken över inkomna synpunkter från allmänheten via Synpunktsportalen. Metoderna för att mäta och uppskatta mängden skräp i park- och stadsmiljö behöver utvecklas för att bättre kunna användas i stadsdelsförvaltningarnas uppföljningsarbete.	Endast ansvarig för enkäter skrivs ut i planen. Dessa kan sedan nyttjas av många inom staden för uppföljning. Trygghetsmätningen och ärenden i synpunktsportalen följs upp, men de bedöms svåra att använda som nyckeltal.
Östermalms stadsdelsnämnd	2	Bedömer att föreslagna åtgärder kan genomföras. Åtgärder som att se till att parker och grönområden upplevs som rena, välskötta, trygga och tillgängliga är prioriterat för förvaltningen. Vissa åtgärder som föreslås har utförts i många år som exempelvis att ungdomar har skräpplockning som feriearbete och att vårstädning av grönområden utförs av skolklasser och föreningar.	Noterat
Östermalms stadsdelsnämnd	2	Välkomnar att avfallsplanen har som ambition att arbeta med att tydliggöra för stockholmarna hur olika typer av avfall ska hanteras. Det är viktigt då förvaltningen ofta får synpunkter på att stadens återvinningsstationer, samt storsäckar/byggsäckar som står på allmän platsmark, både upplevs skräpiga och att skräpet sprider sig till närliggande parkmiljöer. Detta kan delvis bero på att det är svårt för invånare att veta var de kan lämna vissa typer av avfall.	Noterat
Östermalms stadsdelsnämnd	2	Ser ett stort behov av samverkan mellan trafikkontoret och stadsdelsförvaltningarna kring skräphanteringen på allmän platsmark. Det vill säga gatumark som trafikkontoret ansvarar för och parkmark som fjorton stadsdelsförvaltningar ansvarar för. Överlag anses att en huvudansvarig förvaltning eller bolag ska utses när en specifik åtgärd handlar om samverkan mellan olika verksamheter i staden. Saknas ett tydligt uppdrag är det lätt att ingen tar initiativet till att genomföra åtgärden.	Noterat
Östermalms stadsdelsnämnd	2	Kommunikation om nedskräpning är ett viktigt område att samverka kring även framöver. Anser att åtgärderna under delmål 2.1 Nedskräpningen i stadsmiljön och grönområden ska minska borde kunna slås samman så att rubriken blir exempelvis Åtgärder som utförs av verksamheter inom Stockholms stad. På detta sätt rubriceras åtgärder under övriga delmål och det skulle fungera även under detta mål.	Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden
Östermalms stadsdelsnämnd	2	Tjuvtippar är ett stort problem för stadsdelsförvaltningen att hantera inom driftbudgeten för park och stadsmiljö. I förekommande fall innehåller tjuvtipparna ofta farligt avfall såsom byggavfall, elavfall, vitvaror, men även hushållssopor och trädgårdsavfall. Eftersöker en samordnande funktion från staden samt möjlighet för stadsdelsförvaltningar att erhålla medel för dessa insatser.	Upphandling av övergripande ramavtal för avfallshantering har efterfrågats inom flera områden och möjlighet att inkludera tjänster för hantering av dumpningar kan undersökas. Fördelning av budgetmedel styrs lämpligen inte i avfallsplanen, fråga om centrala medel och upphandlingar noteras i pm för övriga synpunkter och delges berörda instanser.

Lämnat av	Avsnitt	Synpunkt	Åtgärd
Östermalms stadsdelsnämnd	2.1	Åtgärden "Hålla en hög standard i stadsdelarnas lekparkar så att de är fria från nedskräpning" behöver omformuleras och bli tydligare för att kunna uppnås. Hög standard i lekparkar minskar inte per automatik nedskräpningen, ibland tvärtom. Förvaltningen kan vidta åtgärder såsom att öka städfrekvenser och att placera ut fler skräpkorgar, men så länge det finns besökare i populära parker kommer de aldrig att bli helt fria från nedskräpning.	Åtgärden har tagits bort då den var otydlig.
Östermalms stadsdelsnämnd	2.1	Förvaltningens främsta kanaler för kommunikation är digitala, såsom Facebook och förvaltningens hemsida. Bedömer att stadsgemensamma kommunikationsinsatser är effektivare än ett alltför delegerat ansvar kring kommunikation.	Möjlighet att ansluta till planerade kommunikationsinsatser från trafikkontoret centralt finns redan idag. Om och i så fall hur detta skulle kunna utvecklas kommer att ses över av trafikkontoret under planperioden
Östermalms stadsdelsnämnd	2.2	Angående åtgärden "Identifiera källorna till marin nedskräpning för att kunna sätta in förebyggande åtgärder": Det som förvaltningen identifierar som den mest uppenbara källan till nedskräpning vid, och i, stadsdelsområdets vattendrag är försäljning av engångsprodukter från caféer, kiosker, mataffärer och liknande. Förvaltningen har svårt att åtgärda detta på egen hand. Det kräver omfattande samverkan inom staden och med andra aktörer. Förvaltningen föreslår att en central förvaltning får uppdraget att leda ett stadsövergripande projekt inom detta område, exempelvis miljöförvaltningen.	Åtgärderna justeras till att arbeta vidare med frågan med utgångspunkt från handlingsplaner mot mikroplast och nedskräpning.
Östermalms stadsdelsnämnd	4	Vill framföra vikten av stadsdelsförvaltningen inkluderas i tidigt skede när nya områden planeras. Detta för att bland annat säkerställa rätt kvaliteter i parkmiljöerna men även för att säkerställa att utrymme finns för exempelvis etableringsyta för parkskötselentreprenörer, källsortering och parkkompost. I stadsutvecklingen förespråkar förvaltningen en ökad så kallad områdesplanering, vilket bland annat skapar möjlighet för ökad samverkan kring avfallsfrågor.	Noterat

